

Laura Korpisalo

PÄIVÄKOTI JA PERHETYÖ VANHEMMUUDEN TUKENA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2016

PÄIVÄKOTI JA PERHETYÖ VANHEMMUUDEN TUKENA

Korpisalo, Laura
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
marraskuu 2016
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 44
Liitteitä: 0

Asiasanat: vanhemmuus, sosiaalinen tuki, kasvatuskumppanuus, päiväkotiki, perhetyö

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää vanhempien kokemaa sosiaalisen tuen tarvetta omaan vanhemmuuteensa liittyen. Pysin opinnäytetyössäni saamaan käsityksen siitä, millaista tukea vanhemmat tarvitsevat päiväkodin sekä perhetyön aikuisilta. Tutkimuksessani perhetyö käsittää lastensuojelun perhetyön sekä sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön. Lisäksi tavoitteena oli selvittää saavatko vanhemmat tarvitsemaansa sosiaalista tukea edellä mainitsemiltani tahoilta. Yhteistyökumppanini toiveen mukaisesti tutkin myös, miten vanhemmat suhtautuvat näiden kahden tahon yhteistyöhön.

Opinnäytetyö toteutettiin teemahaastatteluina. Haastateltavina olivat vanhemmat, joiden lapsi oli päiväkodissa ja joiden perhe oli asiakkaana perhetyössä. Osa haastateltavista oli yhä asiakkaana kyseisissä palveluissa, kun taas osalla asiakkuus joko toiseen tai molempiin oli jo loppunut. Haastateltavia oli yhteensä neljä vanhempaa. Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys muodostui sosiaaliseen tukeen, kasvatuskumppanuuteen sekä perhetyöhön että varhaiskasvatukseen liittyvästä teoriasta.

Haastatteluiden tuloksista voidaan päätellä, että vanhemmat tarvitsevat vanhemmuuteensa monipuolista sosiaalista tukea. Pääosin vanhemmat kokivat saaneensa tällaista tukea päiväkodin ammattikasvattajilta sekä perhetyöntekijältä. Päiväkodista saatu tuki painottui enemmän lapseen, kun taas perhetyöntekijältä saatu sosiaalinen tuki kohdistui selkeämmin koko perheeseen. Päiväkodin ja perhetyön yhteistyötä vanhemmat eivät kokeneet kovin hyödylliseksi itselleen, mutta eivät kokeneet yhteistyön olevan haitaksikaan.

SOCIAL WORKERS OF FAMILY SUPPORT AND KINDERGARTEN PROFESSIONALS SUPPORTING PARENTHOOD

Korpisalo, Laura

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

November 2016

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 44

Appendices: 0

Keywords: parenthood, social support, upbringing collaboration, kindergarten, family support

---

The aim of my thesis was to survey parents' feelings of their need of social support to support their parenthood. I aimed to understand what kind of social support parents expect to receive for their parenthood from kindergarten and social workers of family support. In this thesis, the term family support includes both family support of child protection and family support based on the social welfare law. Besides, I aimed to find out if parents receive the support they require from the kindergarten professionals and social workers of family support. According to the collaboration with the family support, I also examined how parents view the collaboration of these practitioners.

The thesis was conducted as theme interviews. Participants were parents, whose child was in kindergarten and who received family support. Some of the participants were still receiving these services and others had finished receiving services from one or both parties. Altogether there were four parents as participants. The theoretical framework for the thesis was formed from previous research and theory of social support, upbringing collaboration, family support and early childhood education.

Based on the result of the interviews, it can be concluded that parents require diverse social support for their parenthood. Parents mainly felt that they received this kind of support from the kindergarten professionals and social workers of family support. The support from kindergarten was more focused on the child whereas the support from social workers of family support was more focused on the whole family. Parents did not feel the collaboration of the two parties necessary for themselves but they did not see it as a disadvantage either.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SOSIAALINEN TUKI.....	1
2.1	Toteutunut ja koettu sosiaalinen tuki.....	2
2.2	Sosiaalisen tuen muodot.....	2
2.3	Sosiaalinen tuki tutkimuksessani.....	4
3	PERHETYÖ JA PÄIVÄKOTI SOSIAALISEN TUEN ANTAJINA.....	4
4	KASVATUSKUMPPANUUS.....	7
4.1	Kasvatuskumppanuus sosiaalisena tukena.....	8
4.2	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa.....	9
4.3	Kasvatuskumppanuus perhetyössä.....	10
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	11
5.1	Tutkimuksen tavoite.....	11
5.2	Aineiston hankinta.....	12
5.3	Haastatteluiden taltiointi ja litterointi.....	16
5.4	Aineiston analyysi.....	16
5.5	Tutkimuseettiset näkökulmat.....	16
6	SOSIAALISEN TUEN TARVE.....	17
7	SAATU SOSIAALINEN TUKI.....	20
7.1	Keskustelu perhetyössä ja varhaiskasvatuksessa.....	20
7.1.1	Tiedonvaihdon merkitys päiväkodin kasvattajien kanssa käytävässä keskustelussa.....	21
7.1.2	Päiväkodista saatavaan sosiaaliseen tukeen kohdistuvat odotukset.....	22
7.1.3	Monipuoliset keskustelut perhetyöntekijän kanssa.....	23
7.1.4	Keskustelutavan eroavuudet ja niiden takana olevat syyt.....	25
7.2	Konkreettinen tuki.....	25
7.3	Tietoa antava tuki.....	27
7.3.1	Palveluohjaus.....	27
7.4	Emotionaalinen tuki.....	28
7.5	Itsetuntoa vahvistava tuki.....	29
7.6	Sosiaaliselta verkostolta saatava tuki.....	31
7.7	Elämänhallinnantunne.....	32
7.8	Luottamus ammattilaiseen.....	32
8	TUEN HYÖDYNNETTÄVYYS.....	33
9	PÄIVÄKODIN JA PERHETYÖN YHTEISTYÖ.....	34
10	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	41

1 JOHDANTO

Vanhemmuutta koskevassa keskustelussa nousee usein esille ajatus siitä, että vanhemmuus on hukassa. Vanhempi on kasvattajana epävarma ja epätietoinen. Haastavissa tilanteissa vanhempien on vaikea omaksua uusia, toimivampia tapoja selviytyä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 178-179.) Vanhempana oleminen on joskus haastavaakin, mikä ilmenee myös ajatuksesta, jonka mukaan vanhemmuus on hukassa.

Vanhemmuuden haasteista selvitäkseen vanhemmat tarvitsevat tukea. Mahdollisia tukea antavia tahoja löytyy paljon, eri aloiltakin, mutta halusin tutkimuksessani perehtyä varhaiskasvatukseen ja perhetyön antamaan sosiaaliseen tukeen. Mielenkiintoisena pidin aiheen lisäksi juuri tätä yhteisasiakkuutta, eli sitä, että tutkimuksessani pääsin selvittämään, miten näiltä kahdelta taholta vanhemmuuteen saatu sosiaalinen tuki eroaa toisistaan. Lisäksi yhteistyökumppanini toivoi, että selvittäisin vanhempien ajatuksia näiden tahojen yhteistyöstä, mikä tuntui mielenkiintoiselta.

Lähdin opinnäytetyössäni liikkeelle ajatuksesta, että vanhemmat tarvitsevat vanhemmuuteensa sosiaalista tukea. Suhtauduin kuitenkin kriittisesti tarjolla olevaan tukeen. Onko saatu tuki sellaista, josta vanhemmat hyötyvät? Entä millaista sosiaalista tukea vanhemmat todella tarvitsevat? Millainen sosiaalinen tuki on vanhemmille tärkeämpää ja millainen taas vähemmän merkityksellistä? Lähestyin aihepiiriäni sosiaaliseen tukeen sekä kasvatuskumppanuuteen liittyvän teorian avulla.

2 SOSIAALINEN TUKI

Mattson & Hall (Mattson & Hall 2011, 182-184) esittävät sosiaalisen tuen kommunikaationa, eli heidän mukaansa sosiaalinen tuki on vuorovaikutusta. Määritelmän mukaan sosiaalinen tuki mahdollisesti parantaa henkilön hyvinvointia, sillä se saattaa johtaa esimerkiksi kontrollin tunteen paranemiseen tai siihen, että henkilön on helpompi ilmaista sosiaalisen tuen tarpeitaan. Kommunikaatio on kanava, jonka kautta yksilö

antaa omia resurssejaan toisen henkilön käyttöön eli antaa tälle sosiaalista tukea. Heidän mukaansa sosiaalinen tuki on prosessi, jossa kommunikaatio voi olla sanallista ja sanatonta. Tämä prosessi edistää yksilön hallinnan-, yhteenkuuluvuuden- sekä arvostus- ja arvostuksen tunnetta. (Mattson & Hall 2011, 182-184.) Tässä yksilöllä voidaan tarkoitetaan niin tuen antajaa kuin saajaakin. Tuen avulla tuen saajan edellä mainitut tunteet vahvistuvat, mutta toisaalta myös tuen antaja saa osansa näistä tunteista. Tuen antaja kokee auttaneensa toista ja tuen saaja hyötyy itse tuesta.

2.1 Toteutunut ja koettu sosiaalinen tuki

Mattson & Hall huomioivat sosiaalista tukea määritellessään sen, että sosiaalisesta tuesta puhuttaessa voidaan tarkoitetaan joko todellista tai koettua sosiaalista tukea. Toteutunut tuki on se tuki, jota tuen vastaanottajalle annetaan, eli se mitä sanotaan hänelle tai tehdään hänen hyväkseen. Koettu sosiaalinen tuki taas kuvastaa sitä, miten hyödylliseksi tuen vastaanottaja nämä asiat kokee. Koettu tuki kuvaa sitä, miten käyttökelpoiseksi yksilö saamansa tuen kokee. Tämä sisältää yksilön kokemuksen siitä, onko hänelle tarjottu sosiaalinen tuki riittävää ja vastaako se juuri siihen tarpeeseen, joka yksilöllä sillä hetkellä on ja saako yksilö tarpeeksi tukea. Mattson & Hall huomauttavat, että koettu sosiaalinen tuki on merkityksellisempää, kuin todellinen sosiaalinen tuki, eli se mitä on tehty, sanottu tai annettu. (Mattson & Hall 2011, 182-184.)

2.2 Sosiaalisen tuen muodot

Sosiaalinen tuki voi ilmetä emotionaalisenä (emotional support) itsetuntoa vahvistavana (esteem support), verkoston tarjoamana (network support), tietoa antavana (information support) tai konkreettisenä tukena (tangible support). Mattson & Hall esittelevät artikkelissaan teorian, jonka mukaan sosiaalisen tuen tyypeistä paras on se, joka sillä hetkellä vastaa yksilön tarpeisiin. Sama yksilö voi siis jossakin tietyssä tilanteessa tai tietyssä ajankohtana tarvita erilaista tukea kuin yleensä. Mielestäni tuen tarpeeseen vaikuttaa paljolti se, millainen tilanne on. Toisaalta kirjan luvussa huomioidaan myös se, että jokin tietty ele voi vastata yhtäaikaaisesti useammanlaisen tuen tarpeeseen. Mitään elettä ei voi siis luokitella vain yhteen sosiaalisen tuen muotoon. Artikkelissa

suhtaudutaan kriittisesti myös siihen, että jokaista tuen tarvetta kohden löytyy aina jokin sosiaalisen tuen muoto. (Mattson & Hall 2011, 185-187.)

Emotionaalinen tuki on se sosiaalisen tuen muoto, jota yleisimmin ajatellaan, kun puhutaan sosiaalisesta tuesta. Emotionaalinen tuki näkyy kommunikaationa, jossa yksilön emotionaaliset tai tunteisiin liittyvät tarpeet täyttyvät. Esimerkiksi huolen ja välittämisen ilmaiseminen kuuluu emotionaaliseen tukeen. Ihmistä tuetaan siis muulla tavoin, kuin yrittämällä ratkoa haastava tilanne suoranaisesti. (Mattson & Hall 2011, 185-186.)

Itsetuntoa vahvistavassa tuessa pääroolissa on yksilön kannustaminen siten, että hän alkaa uskoa omiin kykyihinsä ongelman ratkaisemisessa. Yksilön itsetuntoa vahvistetaan ja häntä rohkaistaan toimimaan asian ratkaisemiseksi. (Mattson & Hall 2011, 186.)

Haastavissa tilanteissa ihminen tarvitsee usein tietoa selvittääkseen tilanteesta. Nimensä mukaisesti tietoa antava tuki ilmenee tiedon jakamisena yksilölle, jotta hän pystyisi tekemään päätöksiä. Tietämättömyys aiheuttaa stressiä, joten hyödyllisen ja tarpeellisen tiedon antaminen vähentää stressiä tai ainakin ennaltaehkäisee sen syntymistä. Yksilö saa siis tukea sellaisilta henkilöiltä, joilla tällaista tietoa on. (Mattson & Hall 2011, 186.)

Sosiaaliselta verkostolta saatavassa tuessa keskeistä on se, että yksilö huomaa haastavassa tilanteessa sen tuen, minkä hänen verkostonsa antaa hänen käytettäväkseen. Tällainen tuki ilmenee kommunikaationa, jonka avulla yksilö huomaa, ettei hän ole haastavan tilanteensa kanssa yksin. Kommunikaatio vahvistaa yksilön tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja siten myös muistuttaa siitä tuesta, jonka hänen verkostonsa tarjoaa. (Mattson & Hall 2011, 186.)

Konkreettinen tuki on sosiaalisen tuen muoto, joka poikkeaa muista siten, että se on konkreettisempaa auttamista kuin muut sosiaalisen tuen muodot. Mattson & Hall mainitsevat, että konkreettisen tuen ei välttämättä ymmärretä olevan vuorovaikutusta, sillä tällaisen konkreettisen tuen antaminen ei edellytä sanoja. He muistuttavat, että myös

sanaton vuorovaikutus on yksi vuorovaikutuksen osa-alue ja konkreettista tukea annetaan nimenomaan tekojen, ei sanojen, avulla. (Mattson & Hall 2011, 186-187.)

2.3 Sosiaalinen tuki tutkimuksessani

Tutkimuksessani keskityn enimmäkseen Mattsonin ja Hallin määritelmän mukaiseen koettuun sosiaaliseen tukeen. Selvitän, millaista sosiaalista tukea vanhemmat tarvitsevat ja ovat saaneet päiväkodin ammattikasvattajilta ja perhetyöntekijältä ja ennen kaikkea, miten hyödylliseksi tämä tuki on koettu. Toisaalta pyrin muodostamaan kuvaa myös siitä, mitä toteutunutta tukea vanhemmat ovat näiltä ammattilaisilta saaneet, mutta uskon koetun sosiaalisen tuen korostuvan vanhempien vastauksissa. Vanhemmat peilaavat kokemaansa sosiaalista tukea paljolti siihen, millainen tarve sosiaaliseen tukeen heillä on. Toisaalta heidän on mahdollista arvioida vain koettua sosiaalista tukea. Jos haluaisin tutkimuksessani selvittää toteutunutta sosiaalista tukea, tulisi kysyä myös ammattilaisen kantaa siihen, mitä tukea he ovat vanhemmille antaneet.

Huomioin tutkimuksessani kaikki aiemmin esiteltyt sosiaalisen tuen muodot. Sosiaaliselta verkostolta saatavan tuen huomioin ammattilaisilta saatavan tuen muodossa. Läheisiltä saatua tukea pyrin selvittämään vain sen verran, että saan käsityksen siitä, miten ammattilaisilta saatu tuki eroaa läheisiltä saadusta tuesta. Ammattilaiset, eli tutkimuksessani päiväkodin ammattikasvattajat sekä perhetyöntekijä ovat osa vanhemman verkostoa.

3 PERHETYÖ JA PÄIVÄKOTI SOSIAALISEN TUEN ANTAJINA

Varhaiskasvatus on lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä, jossa korostuu pedagogiikan merkitys. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä hänen hyvinvointinsa edistäminen on varhaiskasvatuksen tavoitteena. (Opetushallituksen www-sivut 2016.) Varhaiskasvatustlain mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on vanhemman tukeminen kasvatustyössä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa lapsen tuen tarpeet ja järjestää tukea tarpeen

mukaan monialaisen yhteistyön keinoin. (Varhaiskasvatustilaki 580/2015, 2 a §.) Päiväkoti on tila, jossa lasten päivähoitoa toteutetaan. Päiväkotihoido on tavoitteellista varhaiskasvatusta (Järvinen, Laine, Hellman-Suominen 2009, 99). Varhaiskasvatuksen merkittävin ympäristö on nimenomaan päiväkotii.

Reijonen kuvaa artikkelissaan (2005) perhetyö-käsitteen moninaisuutta. Hän huomauttaa, että jo pelkästään lastensuojelun perhetyö kattaa monenlaista toimintaa. Perhetyö-käsitteen moninaisuudesta huolimatta perhetyön pääpiirteiksi yleisesti mielletään perheen arjen tukeminen sekä perheen elämään liittyvät väliintulot. Perhetyö on yksilöllistä ja tavoitteellista työtä, joka lisää perheen hyvinvointia ja tähtää muutokseen. Lastensuojelun perhetyö on ennalta ehkäisevä tai korjaava avohuollon tukimuoto. (Reijonen 2005, 9-11.) Uuden sosiaalihuoltolain mukaisesti perhetyötä on mahdollisuus saada tarvittaessa ilman lastensuojelun asiakkuuttakin (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2015).

Reijosen artikkelin mukaan lastensuojelulaki määrittää lastensuojelun perhetyön toimintaa arjessa perheen tukena. Perhetyöhön voi kuulua niin asuntoasioissa tukemista, virastokäynneillä apuna olemista tai lapsen tukemista vapaa-ajan toimissa (Reijonen 2005, 11). Edellä mainitut Reijosen kuvaamat perheen arjen tukemisen tavat ovat sosiaalista tukea konkreettisisessa muodossa. Perhetyöntekijä siis auttaa perhettä arjen konkreettisten asioiden kanssa tähdäten koko perheen ja erityisesti lapsen hyvinvoinnin tukemiseen. Perhetyö tukee kuitenkin perhettä muillakin tavoin kuin vain konkreettisesti.

Perhettä tuetaan antamalla neuvoja ja ohjaamalla. Työntekijä neuvoo ja antaa tietoa joko perheen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Ellei perhetyöntekijällä ole tarvittavaa tietoa, hän etsii sen yhdessä perheen kanssa tai avustaa perhettä tiedonhaussa. Ohjeet voivat olla sävyiltään myös määrääviä, mutta tällainen tulee kysymykseen vain jos tilanne on erittäin haitallinen asiakkaalle ja hän ei pysty itse ohjaamaan toimintaansa. Esimerkkejä tällaisista tilanteista ovat itsetuhoinen käytös tai tilanne, joissa asiakas ei kykene toimimaan. Tällöin ammattilainen voi ottaa ohjaket käsiinsä ja alkaa itse toimia tilanteen korjaamiseksi. Tilanne on kuitenkin aina purettava keskustelemalla, mikä auttaa asiakasta oppimaan asian selvittämistä ja antaa hänelle mahdollisuuden

toimia vastaisuudessa samanlaisen asian kohdattuaan. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 178-179.)

Samankaltaista tukea voi antaa myös päiväkodin ammattikasvattaja. Esimerkiksi lapsen päiväkotiin tuonti- ja hakutilanteissa vanhempi voi seurata ammattikasvattajan toimintaa ja parhaimmillaan myös oppia uudenlaisia tapoja ratkaista tilanteita. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi rajojen asettaminen lapselle. Vanhempi saattaa vältellä rajojen asettamista suojellakseen lasta pettymyksiltä. Päiväkodissa pettymysten välttäminen on melkein mahdotonta, joten päiväkodin kasvattaja voi näyttää lapselle ymmärtävänsä häntä ja hänen tunnettaan, mutta samalla pitää rajoista kiinni. Vanhempi saattaa tulla hakemaan lasta juuri tilanteen ollessa ajankohtainen, joten hän näkee samalla, miten ammattikasvattaja toimii tilanteessa ja saa itsekkin mahdollisuuden oppia uudenlaisen tavan toimia vastaavissa tilanteissa.

Niin sosiaalihuoltolain mukaista kuin lastensuojelun perhetyötä tehdessään sekä päiväkodin ammattikasvattajana toimiessaan ammattilainen kohtaa ajatuksen riittävästä vanhemmuudesta. Tapio ym. (2010) kuvaavat riittävää vanhemmuutta, jolla hän tarkoittaa paitsi lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyviä asioita, mutta myös suhtautumista itseen vanhempana armollisesti. (Tapio ym. 2010, 126-131.) Vanhemman on siis kyettävä oppimaan uutta ja kehittymään vanhempana, mutta samalla on hyväksyttävä se, että kaikki tekevät joskus virheitä. Esimerkiksi tällaisessa asiassa ammattilaisen rooliin kuuluu sekä tiedonanto, mutta myös emotionaalisen sekä itsetuntoa vahvistavan tuen antaminen. Ammattilainen voi vaikkapa muistuttaa vanhempaa tämän vahvuuksista kasvattajana ja positiivisella suhtautumisella luoda vanhemmalle itseluottamusta. Ammattilaisen tehtävänä on tukea asiakasta ja pelkästään konkreettisella tuella sekä tietoa antavan tuen avulla vanhempi kokee vain olevansa kyvytön vanhempana. Itseluottamuksen löytäminen muun muassa rohkaisun ja tunteiden käsittelyn avulla antaa vanhemmalle tunteen siitä, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa vanhemmuuteensa. Vaihtoehtonahan olisi luovuttaa ja antaa esimerkiksi lapsen määritellä arkea ja kasvatusta, mutta tällainen ei palvele ketään. Siten pelkkä tiedonanto ja konkreettinen tuki ei palvele vanhempaa, vaan tarvitaan muutakin. Tällainen korostuu erityisesti tilanteessa, jossa vanhemmalla ei ole ollut omassa lapsuudessaan riittävää vanhempaa, eli malli hyvästä vanhemmuudesta on jäänyt saamatta.

Päiväkodin ja perhetyön ammattilaiset voivat siis antaa sosiaalista tukea sen eri muodoissa. Esimerkiksi päiväkodin antama konkreettinen tuki voi käytännössä olla sitä, että lapsi on päiväkodissa päivän ajan, jolloin vanhemman työssäkäynti mahdollistuu. Perhetyö taas voi antaa konkreettista tukea muun muassa avustamalla virallisten asioiden hoidossa tai auttamalla kodinhoidossa. Päiväkodin antamaa tukeen vaikuttaa vahvasti se, että tuen antaminen tapahtuu päiväkodissa, kun taas perhetyöntekijä tulee useimmiten perheen kotiin. Kotona perhetyöntekijä pääsee näkemään laajemmin perheen arkea ja siten hänen on myös helpompi toimia. Päiväkodissa vanhemmat taas kohdataan vain tuonti- ja hakutilanteissa, sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvissä keskusteluissa, että muissa palavereissa, mikä rajoittaa tuen antamisen mahdollisuuksia ajallisestikin.

Päiväkodissa työn keskiössä on lapsi, kun taas perhetyössä enemmänkin perhe kokonaisuutena, vaikka perhetyön ehkä tärkeimpänä tavoitteena on juuri lapsen hyvinvoinnin tukeminen. Molempien tavoitteena on lapsen hyvinvointi, mutta työn toteuttamistapa on erilainen. Käytännössä näiden kahden tahon antama tuki eroaa hiukan toisistaan, mutta samojakin piirteitä löytyy, jos monipuolista tukea todella saadaan. Monipuolisen tuen tarvetta puoltaa se, että vanhemmuuden haasteet ovat moninaisia, sillä perhe-elämään ja arkeen liittyy eri osa-alueita, jotka voivat erota toisistaan suurestikin. Mielenkiintoinen kysymys onkin, millaista sosiaalista tukea vanhemmat todella saavat. Tätä lähdin opinnäytetyössäni tutkimaan.

4 KASVATUSKUMPPANUUS

Lämsän (2013) mukaan kasvatuskumppanuus on vuorovaikutusta ja kasvatusta toimien yhdessä, yhteisen päämäärän eteen. Hän vertailee kasvatuskumppanuutta kasvatusyhteistyöhön, jossa korostuu tiedonjakaminen vanhemmille, vanhempien ja ammattilaisten erilaiset tehtävät, sekä ongelmiin keskittyminen. Kasvatuskumppanuus on pidemmälle vietyä kasvatusyhteistyötä, joka toteutuu dialogisessa vuorovaikutuksessa. (Lämsä 2013, 50-51.) Siinä molemmat tahot tuovat yhteistyöhön oman lapsen liittyvän asiantuntijuutensa.

4.1 Kasvatuskumppanuus sosiaalisena tukena

Vanhemmat kaipaavat keskustelua liittyen muun muassa vanhemman identiteettiin, vanhemmuuteen kasvamiseen sekä lapsen kanssa jaettuun tunnesuhteeseen, että vanhemmuuden vaatimuksiin. Jotta tällainen keskustelu mahdollistuisi, tarvittaisiin avointa keskustelukulttuuria pelkkien ohjeiden ja neuvojen lisäksi. (Kekkonen 2004, 94.) Edellä mainitun kaltainen vanhemmuuteen tarvittu tuki liittyy nimenomaan emotionaaliseen ja itsetuntoa vahvistamaan tukeen. Vanhemmat kokevat tarvitsevansa muutakin kuin pelkkää tietoa antavaa tukea. He kaipaisivat keskustelua, jonka kautta he saisivat myös emotionaalista ja itsetuntoa vahvistavaa tukea omaan vanhemmuuteensa liittyen. Mahdollisuus keskustella lapsensa asioista ammattilaisen kanssa taas lisäisi vanhempien tunnetta siitä, etteivät he ole yksin vanhemmuuteen liittyvien asioiden kanssa, eli vanhemmat saisivat sosiaalista tukea myös verkoston tarjoaman tuen muodossa. Tällainen sosiaalinen tuki olisi kasvatuskumppanuutta parhaimmillaan

Kasvatuskumppanuudella on erityisen tärkeä rooli silloin, kun vanhempien taidot tai voimavarat eivät ole riittäviä lapsen tukemiseksi. Tällöin esimerkiksi päiväkodin ja perhetyön vastuu kasvatuskumppanuudesta kasvaa. Ellei kasvatuskumppanuus tällaisissa olosuhteissa toimi, on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että yhteistyössä eri tahojen vastuut on määritelty. Tällöin lapsi saa tarvitsemansa tuen ja tulee kohdatuksi. (Rimpelä 2013, 32.)

Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä myös ammattilaisten välisenä, lasta tukevana yhteistyönä (Rimpelä 2013, 32). Opinnäytetyössäni tulee esille tämäkin näkökulma, sillä haastatteluissani selvitän päiväkodin ja perhetyön yhteistyötä sekä vanhempien kokemuksia siitä. Mielestäni on tärkeää huomioida kasvatuskumppanuuden osa, jossa yhteistyö tapahtuu ammattilaisten välillä, toki silloinkin vanhempia arvostetaan ja he ovat tietoisia yhteistyöstä. Tällainen moniammatillinen yhteistyö on tuloksekas tapa tehdä yhteistyötä, sillä siinä ammattilaiset jakavat tietojaan ja ymmärrystään perheen asioihin ja lapseen liittyen. Esimerkiksi päiväkodin ammattilaisilla on lapsesta ja perheestä sellaista tietoa, jota perhetyöntekijöillä ei ole, ja päinvastoin. Yhteistyön kautta kaikki tieto ja ymmärrys tulevat hyödynnetyiksi perheen ja lapsen tukemiseen.

4.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Koivulan mukaan varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tukea vanhempaa kotona tapahtuvassa kasvatustyössä. Koivula näkee kasvatuskumppanuuden päiväkodin ammattikasvattajien ja vanhempien välisenä vuorovaikutuksena, joka auttaa heitä tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Koivula 2004, 81.) Lisäksi varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi vanhemman kasvatustyön tukemisen (Varhaiskasvatuslaki 36/1973, 2 a §).

Se, miten tämä kasvatustyön tukeminen käytännössä tehdään jää tulkinnanvaraiseksi. Varmaa on, että ainakin osaa, ellei kaikkia, sosiaalisen tuen muotoja käytetään tämän tuen antamisessa. Varhaiskasvatus päiväkodin muodossa on ensinnäkin konkreettista tukea, joka mahdollistaa vanhemmille esimerkiksi työssä käymisen. Päävastuu kasvatuksesta on vanhemmilla, mutta lapsen ollessa päiväkodin asiakkaana, jakavat päiväkodin kasvattajat myös tätä kasvatustuuta yhdessä vanhempien kanssa. Käytännössä tämä näkyy monin tavoin, mutta onnistuessaan tuottaa vanhemmalle kokemuksen verkoston tarjoamasta tuesta. Tietoa antavaa tukea vanhempi taas saa päiväkodista muun muassa lapsen kehitykseen liittyvän informaation muodossa. Kasvatuskumppanuudessa oleellinen osa on hyvän huomaaminen. Parhaassa tapauksessa päiväkodin kasvattajat antavat positiivista palautetta kasvatuksesta, mikä taas on sosiaalista tukea itsetuntoa vahvistavan tuen muodossa. Myös emotionaalinen tuki näkyy hyvässä kasvatuskumppanuudessa, sillä avoin vuorovaikutus vanhemman ja ammattilaisen välillä mahdollistaa myös kasvatukseen liittyvien tunteiden käsittelyn.

Koivulan (2004) ajatuksen mukaisesti kasvatuskumppanuuden perimmäinen päämäärä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Ammattikasvattajien ja vanhempien toisilleen antama tuki toimii työkaluna, jolla päämäärään päästään. Tällainen vaatii muutakin kuin vain tietojen vaihtoa, jopa silloin kun se on molemminpuolista. Tiedonvaihdon lisäksi vanhemmat ja ammattikasvattaja voivat tukea toisiaan rohkaisten ja kannustaen sekä jakaen toisilleen tunteitaan, jolloin molemmille osapuolille tulee kokemus siitä, etteivät he tee yksin asioita lapsen hyväksi. Toki tässä ammattilaisen on huomioitava ammatillisuutensa ylläpitäminen.

Yksi kasvatuskumppanuuden osa-alueista on palveluohjaus. Koivula mainitsee päiväkotihenkilöstön velvollisuuden ohjata perhe tarvittaessa muiden palveluiden piiriin sekä tehdä yhteistyötä muiden perheen kanssa mahdollisesti työskentelevien tahojen kanssa. Koivula pitää kasvatuskumppanuudessa tärkeänä lapsen oleellisten elinympäristöjen tekemää yhteistyötä, joka tukee kotikasvatusta. (Koivula 2004, 80-81.) Kasvatuskumppanuudessa onkin tärkeä huomioida myös muut lapsen kanssa toimivat tahot, kuin pelkästään vanhemmat ja päiväkoti. Esimerkiksi perhetyö on joissakin tilanteissa vahvasti läsnä lapsen arjessa. Parhaiten lasta saataisiin tällöin tuettua ottamalla myös perhetyön resurssit käyttöön. Palveluohjaus osana kasvatuskumppanuutta on perusteltua, sillä kasvatuskumppanuutta määriteltäessä tiedonvaihtoa pidetään oleellisena. Paljon tukea tarvitsevien lasten kanssa palveluohjaus on mielestäni hyvin tärkeä tiedonvaihdon osa ja tärkeässä roolissa siinä ovat ne ammattilaiset, joilta vanhemman on luonteva kysyä neuvoja avun hakemiseen. Palveluohjaus on siis kasvatuskumppanuutta, jossa vanhempi saa sosiaalista tukea informatiivisen tuen muodossa.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen törmännyt ajatukseen siitä, että päiväkoti on vain lasta varten. Vanhempien tukeminen nähdään siis jotenkin menevän ohi päiväkodin perustehtävästä eli lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta. Tukemalla vanhempia, tuetaan ennen kaikkea lasta. Saattaa olla, että ajatus vanhempien tukemisesta tulee jotenkin väärinymmärretyksi. Tällöin ajatellaan, että tuetaan vanhempia heidän henkilökohtaisissa, lapseen liittymättömissä, asioissa, sen sijaan, että ajateltaisiin vanhempia tuettavan nimenomaan vanhemmuuteen liittyen. Päiväkoti nähdään lasta tukevana ympäristönä tai vain paikkana, jossa lapsi on vanhempien työpäivän ajan. Samalla ajatellaan vanhempien tarvitseman tuen tulevan joltakin muulta taholta, kuten vaikkapa perhetyöstä.

4.3 Kasvatuskumppanuus perhetyössä

Perhetyössä kasvatuskumppanuus ilmenee vanhemman lisääntyneenä osallisuutena lapsensa kasvatukseen liittyen sekä apuna, jota hän saa arjen kasvatustyöhönsä perhetyöntekijältä (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2014). Kasvatuskumppanuus perhetyössä voi käytännössä toteutua muun muassa kasvatuksen ohjaamisena,

kodinhuollollisena apuna, vanhemmuuden tukemisena tai vuorovaikutuksen tukemisena (Rönkkö & Rytönen 2010, 40-41). Mielestäni perhetyön sisältöön sekä siten myös kasvatuskumppanuuden ilmenemiseen käytännön perhetyössä vaikuttaakin juuri kyseisen perheen tarpeet nykyisessä elämäntilanteessa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoite

Pyrin haastatteluiden avulla selvittämään, millaista sosiaalista tukea vanhemmat kokevat saavansa kasvatukseensa ja vanhemmuuteensa perhetyöntekijältä ja lapsensa päiväkodin ammattikasvattajilta. Tutkimusongelmani on, vastaako perhetyön ja päiväkodin ammattikasvattajien antama sosiaalinen tuki vanhempien tarpeeseen.

Päiväkodin ammattikasvattajilla tai päiväkodin kasvattajilla tarkoitan tekstissäni päiväkodissa työskenteleviä lastentarhanopettajia, lastenhoitajia ja avustajia. En halua kirjoittaa esimerkiksi päiväkodin henkilökunnasta, sillä tarkoitus on puhua henkilöistä, jotka toimivat kasvattajina päiväkodin lapsiryhmässä. Päiväkodin henkilökunta käsittäisi kasvattajien lisäksi joissakin tilanteissa esimerkiksi keittäjän tai siistijän, joihin tutkimukseni ei liity mitenkään. Joissakin tapauksissa myös päiväkodin kasvattaja saattaa kuulostaa kummalliselta, mutta toivon lukijan ymmärtävän, että kukaan ei kuitenkaan päiväkotia kasvata, vaan kyse on päiväkodissa työskentelevistä kasvattajista. Toki voisin kirjoittaa tekstissäni käyttäen lastentarhanopettajan, lastenhoitajan ja avustajan nimikkeitä, mutta tekisi tekstin lukijalle kovin raskaaksi, jos joka kohtaan luettelisin kaikki mahdolliset päiväkodissa kasvatustyötä tekevät. Joissakin kohdissa käytän tekstin jouhevuuden vuoksi erilaisia käsitteitä kuvaamaan päiväkodin kasvatustyötä tekeviä, mutta koko ajan kyse on lastentarhanopettajista, lastenhoitajista ja avustajista.

Tavoitteenani oli selvittää saavatko vanhemmat päiväkodin ammattikasvattajilta ja perhetyöntekijältä sellaista sosiaalista tukea, jota he tarvitsevat. Kysymys sisältää siis kaksi ulottuvuutta, sen millaista tukea vanhemmat kasvatukseensa tarvitsevat, sekä

millaista tukea he ammattilaisilta saavat. Lisäksi tavoitteenani oli tutkia haastatteluiden avulla, miten päiväkodin ammattikasvattajilta ja perhetyöntekijältä saatu sosiaalinen tuki eroavat toisistaan. Haastatteluiden avulla halusin hahmottaa, millainen kokonaisuus vanhempien saamasta sosiaalisesta tuesta muodostuu. Tarkoitin siis tutkimuksessani nimenomaan vanhemmuuteen saatua sosiaalista tukea, en mitä tahansa vanhemman saamaa sosiaalista tukea. Tutkimuksessani keskityin ammattilaisten antamaan sosiaaliseen tukeen, en esimerkiksi läheisiltä saatuun sosiaaliseen tukeen. Aluksi tarkoitus oli jättää konkreettinen tuki huomioimatta tutkimuksessani, mutta sen merkitys tuli kaikissa haastatteluissa selkeästi esille, joten otin myös sen mukaan tutkimukseeni. Oletin konkreettisen tuen tulevan ilmi haastatteluissa, sillä vanhemmuuteen liittyy paljon arjen asioita, kuten kodinhoitoa. Tarkoitukseni oli aluksi selvittää muun kuin konkreettisen tuen tarvetta, mutta opinnäytetyön edetessä konkreettisen tuen huomioiminen oli tarpeellista ja kiinnostavaa. Koen haastatteluiden avulla saaneeni vastauksen tutkimuskysymyksiini ja siten myös tutkimusongelmaan.

Tutkimuskysymykseni ovat

- 1 Millaista sosiaalista tukea vanhemmat tarvitsevat omaan vanhemmuuteensa?
- 2 Millaista sosiaalista tukea vanhemmat saavat perhetyöntekijältä ja päiväkodin ammattikasvattajilta?
- 3 Millainen kokonaisuus edellä mainituilta ammattilaisilta saatavasta sosiaalisesta tuesta muodostuu? Eli miten perhetyöntekijältä ja päiväkodin ammattikasvattajilta vanhemmuuteen saatu sosiaalinen tuki eroavat toisistaan?

5.2 Aineiston hankinta

Haastattelin neljää vanhempaa, joiden perhe oli ollut asiakkaana perhetyössä ja joiden lapsi oli ollut päiväkodissa. Osalla haastattelemistani vanhemmista oli lapsi lastensuojeluasiakkaana, kun taas osa oli perhetyön asiakkaana sosiaalihuoltolain mukaisesti. Uusi sosiaalihuoltolaki mahdollistaa perhetyön saamisen ilman lastensuojelun asiakkuutta (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2015). Osalla haastateltavistani oli siis lastensuojeluasiakkuus, mutta osa oli oikeutettu perhetyöhön sosiaalihuoltolain mukaisesti. Ei ollut tutkimukseni kannalta oleellista, oliko perhetyö lastensuojelun perhe-

työnä vai sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna, joten en erittele sitä tuloksia analysoidessani. Tekstissäni käytän yleisesti käsitettä perhetyö, sillä sosiaaliseen tukeen liittyen ei ole merkityksellistä, millä perusteella perhe on päässyt kyseisen palvelun piiriin.

Halusin haastatella nimenomaan näiden kahden palvelun yhteisasiakkaita, sillä koin mielenkiintoiseksi sen, miten päiväkodin ammattikasvattajilta ja perhetyöntekijältä vanhemmuuteen saatu sosiaalinen tuki eroavat toisistaan. Lisäksi minua kiinnostavat niin lastensuojelu kuin varhaiskasvatuskin, joten opinnäytetyö antoi mahdollisuuden yhdistää nämä kaksi osa-aluetta ja samalla saada arvokasta osaamista vanhempien kohtaamiseen ja tukemiseen tulevassa työssäni. Jouduin hieman miettimään, miten saada haastateltavaksi näitä yhteisasiakkaita, sillä päiväkodin kasvattajat eivät välttämättä tiedä perheen asiakkuudesta perhetyössä. Siksi päädyin etsimään yhteistyökumppanin perhetyön parista.

Osa haastateltavista oli siis yhä asiakkaana toisessa tai molemmissa palveluissa, mutta mukana oli myös niitä, joiden asiakkuus toiseen tai molempiin oli jo päättynyt. Pidín oleellisempänä sitä, että henkilöllä oli kokemus näiden palveluiden tarjoamasta tuesta vanhemmuuteen, en niinkään sitä, milloin tai miten pitkään perhetyö tai varhaiskasvatus päiväkotihoidon muodossa oli toteutunut.

Yhteistyökumppanini etsi asiakkaistaan ne, jotka täyttivät kriteerini, eli olivat perhetyön ja päiväkodin yhteisasiakkaita. Tämän jälkeen perhetyöntekijät kertoivat lyhyesti tutkimuksestani ja kysyivät asiakkailta halukkuudesta osallistua tutkimukseeni. Lisäksi perhetyöntekijät pyysivät perheeltä luvan luovuttaa heidän yhteystietonsa minulle, jos vanhemmalla oli halukkuutta tulla haastateltavakseni. Tässä vaiheessa vanhempi sai infokirjeeni, jossa kerroin tutkimuksestani tarkemmin. Seuraavaksi otin yhteyttä haastateltaviin ja sovin heidän kanssaan haastatteluajat. Yhteistyökumppanini myös antoi minun käyttää tilojaan haastattelujen tekemiseen. Haastatteluista kolme tein yhteistyökumppanini tiloissa ja yhden asiakkaan kotona. Haastateltavat saivat itse päättää toteutetaanko haastattelu yhteistyökumppanini tiloissa vai haastateltavan kotona.

Perhetyöntekijät pystyivät siis hieman pohtimaan, ketkä asiakkaista voisivat olla halukkaita tulemaan haastateltaviksi. Lisäksi järjestely vähensi omaa työkuormaani, mutta oli mukava myös perheiden kannalta. Uskoisin, että heillekin oli luontevampaa, kun tuttu perhetyöntekijä kysyi halukkuutta tulla haastateltavaksi ja vasta myöntävän vastauksen jälkeen antoi minulle perheen yhteystiedot. Pidin hyvänä järjestelynä infokirjeen lähettämistä, sillä sen ansiosta haastateltavat tiesivät jo haastatteluun tullessaan, mistä haastatteluissa on kyse. Infokirjeen antaman tiedon perusteella he olisivat myös voineet vielä kieltäytyä, mutta kukaan haastateltavista ei näin tehnyt.

Halusin opinnäytetyössäni saada esiin vanhempien ajatukset ja näkemykset sosiaalisen tuen tarpeeseensa liittyen, joten teemahaastattelu oli selkeä valinta aineiston hankkimisen menetelmäksi. Teemahaastattelun päätarkoitus on nimenomaan antaa tilaa haastateltavan tulkinnoille ja asioille antamilleen merkityksille. Lisäksi teemahaastattelussa oleellista on vuorovaikutus ja sen ansiosta syntyneet merkitykset asioille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Haastatteluissani tämä näkyi mielestäni hyvin, sillä haastateltavat kuvasivat sitä, miten jutellessa alkoi itsekin pohtia asiaa enemmän ja toisaalta huomasin itsekin pohtivani asioita uusista näkökulmista.

Teemani olivat

- 1 Vanhempien kokema sosiaalisen tuen tarve
- 2 Vanhempien kokemus perhetyöntekijältä ja päiväkodin ammattikasvattajilta saadusta sosiaalisesta tuesta
- 3 Edellä mainituilta ammattilaisilta saadun sosiaalisen tuen muodostama kokonaisuus
- 4 Perhetyön ja päiväkodin yhteistyö

Teemat muodostin tutkimuskysymysten pohjalta, kuten teemahaastattelussa on tarkoituksena. Teemat luovat tavallaan tutkimuksen pohjan, eli teemahaastattelun perusta on siinä, mitä aiheesta jo etukäteen tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Omassa tutkimuksessa tämä tarkoitti käytännössä sitä, että hyödynsin teemoja muodostaessani teoriaosuudessa avaamiani käsitteitä. Käytännössä jokaisen teeman yhteydessä toistuivat sosiaalisen tuen muodot. Teemojen muodostaminen tuntui luontevalta juuri teoriaan tutustumisen ja selkeiden tutkimuskysymysten ansiosta.

Huomioin teemoja muodostaessani yhteistyökumppanini toiveen siitä, että kysyisin haastatteluissa liittyen perhetyön ja päiväkodin yhteistyöhön. Yhteistyökumppanini toivoi, että saisi opinnäytetyöni avulla tietoa siitä, miten vanhemmat suhtautuisivat perhetyöntekijän läsnäoloon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevissa keskusteluissa. Päädyin siis ottamaan yhdeksi teemakseni perhetyön ja päiväkodin yhteistyön. Teemoja muodostaessani ajatuksissani muotoutui jo myös osittain raportin sisällysluettelo, sillä ajattelin, että teemat saattaisivat toimia jopa raporttini tutkimustuloksia esittelevässä osassa jonkinlaisina pääotsikkoina.

Listasin niin sanottuja apukysymyksiä itselleni, jotta haastattelut etenisivät, vaikka haastateltava ei pääsisikään heti kiinni teemaan liittyviin pohdintoihinsa. Näitä apukysymyksiä muodostaessani hyödynsin nimenomaan sosiaalisen tuen muotoja. Apukysymykseni sisälsivät sosiaalisen tuen muotoja. Pyrin muotoilemaan apukysymyksiin sosiaalisen tuen muodot arkikielelle, jolloin haastateltavat pääsivät pureutumaan vastauksissaan kulloiseenkin teemaan syvemmin ja monipuolisemmin. Apukysymykseni avasivat teemaa haastateltaville useammasta näkökulmasta.

Haastatteluiden tekemisessä haasteellista oli joidenkin haastatteluiden osalta aikataulujen yhteensovittaminen. Haastattelutilanteet sinänsä sujuivat hyvin. Haastateltavilla oli selkeästi sanottavaa aiheeseeni liittyen, mutta välillä pohdin kovasti, ymmärsinkö oikein heidän ajatuksensa. Tilanteissa pohdin myös omaa rooliani haastattelijana, kuten sitä, olinko tarpeeksi rohkea kysymään mieleeni tulleita lisäkysymyksiä tai johdatelinko haastateltavia liikaa. Haastattelutilanteissa jouduin välillä muistuttamaan haastateltavia puhumaan nimenomaan vanhemmuuteen saadusta tuesta, ei esimerkiksi lapsen tukemisesta.

Keskustelut olivat mielenkiintoisia ja saivat niin minut kuin vanhemmatkin pohtimaan aihetta. Koen, että sain haastatteluiden avulla syvennettyä käsitystäni vanhempien kokemuksesta sosiaalisen tuen tarpeeseensa liittyen ja oma ammattitaitoni lisääntyi liittyen vanhempien kohtaamiseen. Palkitsevaa haastatteluissa oli se, miten huomasin sosiaaliseen tukeen liittyvän teorian tulevan esille vanhempien kertomasta. Huomasin siis, että teoria ja vanhempien ajatukset kohtasivat hämmästyttävän osuvasti. Koin

haastatteluiden avulla saaneeni kattavan kuvan aiheestani ja syvennettyä tietoa tutkimusongelmaan liittyen. Vanhempien kertomasta vain hyvin pieni osa oli epäoleellista tutkimusongelman kannalta.

5.3 Haastatteluiden taltiointi ja litterointi

Taltioin haastattelut nauhoittamalla ne, jolloin saatoin itse keskittyä haastattelutilanteessa haastateltavan kuuntelemiseen, hänen kuvaamiensa asioiden tulkitsemiseen sekä lisäkysymysten tekemiseen. Tallennusvälineinä toimivat sanelukone sekä puhelimen ääninauhuri. Päädyin nauhoittamaan haastattelut kahdella laitteella, sillä tiedostin nauhoittamisessa piilevän riskin siitä, että taltioitu haastattelu esimerkiksi tuhoutuu, jolloin pidin hyvänä vaihtoehtona nauhoittaa samanaikaisesti toisellakin laitteella varmuuden vuoksi. Tehtyäni haastattelut, litteroin ne sanasta sanaan. Aineistoa kertyi runsaat kolmekymmentä sivua.

5.4 Aineiston analyysi

Litteroinnin jälkeen tutustuin aineistooni käymällä sen läpi useampaan kertaan. Saatuaani yleisen käsityksen aineistostani tarkemmaksi, aloin pohtia käsitteitä, joita käytän analyysiä tehdessäni. Käsitteet muotoutuivat aineiston pohjalta, siten että luin jokaisen haastattelun ja samalla merkkasin vanhempien vastauksien yhteyteen käsitteitä, jotka kuvasivat mielestäni vanhempien kuvaamaa asiaa. Pyrin käyttämään samoja käsitteitä joka haastattelua analysoidessani, jolloin pystyin lopuksi keräämään kaikki samaa asiaa koskevat maininnat tietyn käsitteen alle. Tämän jälkeen yhdistelin niitä käsitteitä, jotka oli luontevaa yhdistää. Näistä käsitteistä muodostin pääpiirteittäin myös opinäytetyöraportin tuloksia kuvaavan osion otsikot. Seuraavaksi aloin kirjoittaa raporttini tuloksia kuvaavaa osaa pohtien samalla vastauksien merkityksiä.

5.5 Tutkimuseettiset näkökulmat

Tuloksia analysoidessani jouduin suhtautumaan välillä kriittisestikin haastateltavien näkemyksiin. Tulosten analysoinnissa korostuu ne vanhempien näkemykset, joissa

vanhemmat osasivat kuvailla saamaansa apua tai osasivat avata tarkemmin, mitä olisivat tarvinneet lisää tai millaista toivomansa tuki olisi ollut. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus vaan haastatellessani esille nousi myös kritiikkiä ammattilaisia kohtaan. Kritiikin syynä saattaa olla tietynlainen varautuneisuus ammattilaisia kohtaan, mikä ei toisaalta ole ihme, sillä esimerkiksi perhetyön piirissä oleva asiakas päästää ammattilaisen omaan kotiinsa, mikä tuntuu asiakkaasta varmasti kovin henkilökohtaiselta.

Lisäksi varautuneen suhtautumisen takana saattaa olla lastensuojeluasiakkuuteen liittyvät asiat, sillä lastensuojeluasiakkuus ja omaan vanhemmuuteen kohdistuva palaute saattaa olla vaikea ja kipeä asia käsiteltäväksi. Jätin vähemmälle huomiolle tällaisen ammattilaisiin kohdistuvan kritiikin, sillä sen saattaa olla esimerkiksi edellä mainitsemani ajattelutavat. Halusin kuitenkin tuoda asian esille, sillä arvostan haastattelemieni vanhempien rehellisyyttä. Ammattilaisiin kohdistuva kritiikki saattaa olla aiheellistakin. On mahdotonta ottaa kantaa siihen, miten asia on tässä tapauksessa, sillä tiedoksani on vain se, mitä haastateltavat kertoivat, vähättelemättä heidänkään näkemyksiään.

6 SOSIAALISEN TUEN TARVE

En analysoi vanhempien tuen tarvetta kovinkaan laajasti, sillä se kytkeytyy niin vahvasti saatuun sosiaaliseen tukeen, jota tarkastelen seuraavassa luvussa. Vanhempien kertoman perusteella voi päätellä, että saatu sosiaalinen tuki on ollut heille hyödyllistä eli se on vastannut tuen tarpeeseen kasvatusasioissa. Nostan kuitenkin esille asioita, jotka liittyvät sosiaalisen tuen tarpeeseen.

Vanhemmat käyttivät sanoja ”kasvatusapu”, ”keskusteluapu” ja ”kasvatuskeskustelu” kuvaillessaan tuen tarvettaan vanhemmuuteen liittyen. He tarkoittivat näillä tarvitsevänsä välineitä selvitä haasteellisista tilanteista lapsen kasvatuksessa, kuten vaikkapa rajojen asettaminen tai lapselle vaikeat siirtymätilanteet. Näissä tilanteissa auttaminen voi ilmetä esimerkiksi siten, että perhetyöntekijä antaa tilanteessa neuvoja vanhemmalle, joka pystyy siten toimimaan ja oppimaan uuden tavan ratkaista asia. Keskuste-

luapuna pidän ylipäättään mahdollisuutta keskustella ammattilaisen kanssa. Kasvatusavun tarpeen ajattelen olevan tarvetta saada konkreettista apua lasten kasvatukseen ja hoitoon. Tämä konkreettinen apuhan voi olla toimimista lapsenhoitajana, mutta yhtä hyvin myös kasvatuksessa auttamista, silloin kun vanhempi ei itse siihen pysty. Kasvatuskeskustelun ajattelen olevan vanhempien kuvaamana keskustelua kasvatukseen liittyen. Kasvatuskeskustelu pitänee sisällään neuvoja sekä vanhemman omien tunteiden käsittelyä, että kannustusta.

Vanhemmat myös kertoivat tarvitsevänsä monipuolista tukea vanhemmuuteensa, eli sosiaalista tukea sen kaikissa muodoissa. Tämä ilmenee myös edellä kuvaamistani vanhempien käyttämistä nimityksistä, jotka pitävät sisällään niin konkreettista, emotionaalista, informatiivista kuin itsetuntoa vahvistavaa tukeakin. Jotta tällainen tuki mahdollistuisi käytännössä, tarvitsevat vanhemmat myös ammattilaisen, joka tätä tukea antaa, eli lisän omaan sosiaaliseen verkostoonsa. Vanhempien kertomasta selviää, että heillä on tarve jakaa kasvatuksen tuoma vastuu jonkun kanssa, eli tarve verkoston tarjoamaan tukeen on. Ammattilainen verkoston tarjoaman tuen antajana on erityisen tärkeä silloin, kun perheellä on vähän läheisiä tai varotaan kuormittamasta läheisiä liikaa.

Se, millaista apua tarvittiin eniten, vaihteli täysin haastateltavasta riippuen. Tähän vaikuttivat esimerkiksi vanhemman omat elämäkokemukset, muun tarjolla olevan tuen määrä sekä kunkin vanhemman omat haasteet. Joillakin emotionaalisen tuen piiriin kuuluvat asiat korostuivat enemmän, kun taas toisilla konkreettinen tuki oli tärkeintä kodinhoidon sujumiseksi.

Myös senhetkinen tuen tarve vaihteli, sillä osalla perheistä perhetyö ja asiakkuus päiväkodissa olivat päättyneet ja osa oli vielä asiakkaana näissä palveluissa. Lisäksi senhetkiseen tuen tarpeeseen vaikutti se, millainen tilanne perheessä sattuu olemaan. Tilanteella tarkoitan sitä, että esimerkiksi lapset eivät olleet enää niin pieniä tai vanhempi oli saanut tukea vanhemmuuteensa esimerkiksi uudelta puolisoiltaan. Tuen tarvekin oli siis tällä hetkellä erilainen, kuin silloin, kun perhe oli asiakkaana perhetyössä. Vanhempien mukaan tuen tarpeeseen ja sen laatuun vaikutti lasten määräkin. Suuremmissa perheissä apua kodinhoitoon tarvittiin välillä enemmän kuin pienissä

perheissä. Vanhemmat huomauttivat myös, että tuen tarpeen laatu vaihteli myös perheen senhetkisen tilanteen vuoksi. Joskus keskityttiin enemmän vanhemmuuteen liittyvien tunteiden käsittelyyn, joskus taas tarvittiin informatiivista tukea lapsen kehitykseen liittyen tai palveluohjauksen muodossa.

Ammattilaisiin kohdistuvaan tuen tarpeeseen vaikutti vanhempien mukaan läheisten antama tuki. Jos läheisiä oli vähän, tarvittiin ammattilaisilta tukea enemmän. Toisaalta taas läheisten apua tarvittiin ammattilaisen antaman tuen lisäksi, mikä ilmeni siten, että esimerkiksi ammattilaisen kanssa keskustelluista asioista keskusteltiin vielä läheisten kanssa. Läheisiltä tarvittiin lisäksi muun muassa aikaa sekä positiivista palautetta, eli kannustusta ja rohkaisua vanhemmuuteen liittyen. Läheisten kanssa oli mahdollisuus käsitellä asioita huumorinkin kautta, mikä ei ollut luontevaa ammattilaisen kanssa.

On hienoa, että ammattilaiset pystyivät huomioimaan asiakkaan senhetkisen tuen tarpeen. Ammattilaisen antaman sosiaalinen tuki oli juuri siinä muodossa, jota asiakas sillä hetkellä tarvitsi. Tällöin tuki on asiakkaalle hyödyllisempää. Samalla asiakkaan luottamus ammattilaiseen kasvaa, sillä asiakas huomaa, että ammattilainen näkee hänen senhetkisen tuen tarpeensa ja kykenee vastaamaan siihen oikealla tavalla. Asiakas saa siis kuulluksi ja huomioiduksi tulemisen tunteen, mikä on omiaan lisäämään hänen voimavarojaan ja osallisuuttaan. Ammattilaisen kyky huomioida asiakkaan senhetkistä tuen tarvetta ei ole itsestäänselvyys, sillä voisihan ammattilainen etukäteen suunnitella tapaamisen aikana toteuttamansa toiminnan, mikä ei kuitenkaan palvelisi asiakasta parhaalla mahdollisella tavalla. Ammattilaisen taitoon kuuluukin pystyä joustamaan etukäteen suunnitellusta ja havainnoimaan jatkuvasti asiakkaan tuen tarvetta sekä vastaamalla siihen oikealla tavalla.

7 SAATU SOSIAALINEN TUKI

7.1 Keskustelu perhetyössä ja varhaiskasvatuksessa

Kaikki haastateltavat mainitsivat yhdeksi tärkeimmäksi saamansa tuen ilmenemistavaksi keskustelun. Mäkinen kuvaa tekstissään sitä, miten vanhemmat hyötyvät kasvatustasioihin liittyvästä keskustelusta (Mäkinen 2005, 61-62). Keskustelun avulla vanhemmat pääsevät käsittelemään vanhemmuuteen liittyviä asioita ja monesti se jo riittää avuksi. Samanlaisen havainnon tein itse haastatteluja tehdessäni ja analysoidessani. Saattaa olla, että keskustelu ei sinänsä muuta mitään, mutta sen avulla vanhempi huomaa, ettei olekaan asioidensa kanssa yksin.

Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen (2012) kuvailevat perhetyöntekijän ja perheen välisen keskustelun sisältävän ensisijaisesti arjen konkreettisista asioista keskustelemista. Lisäksi keskusteluun kuuluu palautteen antaminen, mikä sisältää mielestäni niin positiivista palautetta edistymisestä, kuin haastavien asioiden tuomista ilmi. Perhetyöntekijä voi myös kannustaa tuomalla ilmi sitä, mikä onnistuu, mutta mitä perhe tai perheenjäsen ei itse huomaa. Tämä kuuluu itsetuntoa vahvistavaan tukeen. Edellä mainitun ohella keskustelut sisältävät myös tiedonvaihtoa, eli informatiivista tukea neuvojen ja ohjaamisen muodossa. Keskustelun avulla perhetyöntekijä voi tehdä väliintuloja, auttaa perheenjäseniä peilaamaan omaa toimintaansa sekä pohtia tulevaisuutta ja tehdä suunnitelmia. Keskustelun merkitys perhetyössä on siis suuri ja sen avulla edesautetaan perhettä edistymään tavoitteessaan, joka perhetyölle on määritelty. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 177-185.)

Koivula (2004) mainitsee varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuuden olevan vanhempien ja päiväkodin ammattikasvattajien välistä vuorovaikutusta. Keskustelu on oleellinen osa tätä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen toimivuus paljastuu nimenomaan haasteellisten asioiden kohdalla huolen puheeksi ottamisen kautta. (Koivula 2004, 81.) Keskustelu sisältää toki paljon muutakin, kuin vain huolen esille tuomista. Tiedonvaihto on yksi päiväkodin keskusteluissa selkeästi näkyvä piirre. Lyyra (2004) tuo ilmi artikkelissaan vanhempien suurta tiedonhalua liittyen lapsensa päiväkotiar-

keen. Hän mainitsee keskustelujen olevan monesti pinnallisia ja huomauttaa, että kasvatuskumppanuutta tulee kehittää. (Lyyra 2004, 106-107) Keskustelut ovat siis merkittävä osa kasvatuskumppanuutta, mutta lisäksi myös sen mahdollistajia. Ilman keskusteluita ei ole kasvatuskumppanuuttakaan. Toisaalta täytyy kiinnittää myös huomiota siihen, miten keskustellaan. Riittääkö vanhemmuuden tukemiseen pelkkä tiedonvaihto, vai tarvitaanko muutakin?

7.1.1 Tiedonvaihdon merkitys päiväkodin kasvattajien kanssa käytävässä keskustelussa

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa käyty keskustelu painottui paljolti tiedonvaihtoon, mutta osa vanhemmista koki pystyneensä keskustelemaan päiväkodin ammattikasvattajien kanssa myös esimerkiksi vanhemmuuden herättämistä tunteista. Toisaalta taas päiväkodilta ei odotettukaan tiedonvaihtoa enempää. Tiedonvaihto keskusteluissa koski muun muassa lapsen päiväkotipäivän kuulumisia, lapsen kehityksen seuraamista, sekä sitä, millaisiin asioihin kotona tulisi kasvatuksessa kiinnittää huomiota. Tärkeää vanhempien kuvaamassa tiedonvaihdossa on molemminpuolisuus. Vanhemmat eivät olleet vain tiedon vastaanottajina, vaan myös antajina. Vanhemmat myös pitivät tiedonkulkua tärkeänä tekijänä lapsen hyvinvoinnissa. Tiedonvaihto on sosiaalista tukea informatiivisen tuen muodossa.

Haastateltavat kuvasivat tiedonvaihdossa merkityksellistä olevan, että sen avulla he tunsivat jonkun tekevän yhteistyötä heidän kanssaan lapsen hyväksi. Ammattikasvattajien antaman, kyseisen lapsen kehitystä koskevan tiedon kuvattiin antavan suuntaa sille, mihin kasvatuksessa kiinnittää erityisesti huomiota kotona. Voisi siis ajatella tiedonvaihdon olevan informatiivisen tuen lisäksi myös verkostotukea, sillä vanhempi koki tiedonvaihdon avulla, ettei hän ole yksin lapsensa ja kasvatustyönsä kanssa. Toisaalta tiedonvaihdon voisi mielestäni nähdä myös itsetuntoa vahvistavana tukena; vanhempi sai neuvoja, jotka saivat vanhemman varmistumaan siitä, mihin asioihin kiinnittää huomiota ja mitä erityisesti opettaa lapselle kotona, jolloin vanhempi myös alkoi tuntea itsensä paremmaksi kasvattajaksi.

7.1.2 Päiväkodista saatavaan sosiaaliseen tukeen kohdistuvat odotukset

Päiväkodilta saatuun tukeen vaikuttaa vahvasti siihen kohdistuvat odotukset ja asenteet. Päiväkodilta ei sinänsä edes odotettu tukea vanhemmuuteen vaan sitä pidettiin pikemminkin paikkana, jossa lapsi oppii uutta ja joka mahdollistaa vanhemman työntöön, kodinhoidon tai oman ajan. On ilmeistä, että tuki painottuu tiedonvaihtoon, jos vanhemmat eivät odota muuta. Toisaalta he kertoivat, etteivät itsekään halua jakaa päiväkodin kanssa perheeseensä liittyviä asioita kovin paljoa. He kuvasivat, että perhetyö on kodissa tapahtuvaa ja siksi henkilökohtaisempaa, mutta päiväkotia on kodin ulkopuolinen paikka, pelkästään lasten hoitopaikka. Tähän taas vaikuttivat haastattelujen mukaan se, että lapsia on päiväkodissa paljon ja aikaa vanhempien kohtaamiseen niin vähän. Vanhemmat halusivat kuormittaa päiväkodin ammattikasvattajia mahdollisimman vähän. Vanhemmat kuvasivat, että päiväkodin arki on kiireistä ja töitä yhdelle kasvattajalle on päiväkodissa paljon, joten vanhemmat eivät halunneet lisätä tätä työmäärää alkamalla keskustella enempää.

Toisaalta vanhemmat luottivat vahvasti siihen, että varhaiskasvattajat järjestävät aikaa keskustelulle, jos vanhemmilla on tarve saada enemmän tukea vanhemmuuteensa. Vanhemmat myös huomauttivat, että vanhemman oma asenne päiväkotia kohtaan voi rajoittaa yhteistyötä. Jos vanhempi ei ole avoin, ei yhteistyöstäkään kovin avointa voida tulla.

Haastatteluissa tuli esille myös kokemus siitä, ettei päiväkodin kasvattajilta saa sosiaalista tukea. Tämä liittyi vahvasti siihen, että ammattilaiset puuttuvat asioihin, jotka heitä huolettavat. Toisaalta taas annetaan liian vähän positiivista palautetta vanhemmille, joten vanhempi kokee, että päiväkodin kasvattajat eivät tue vanhemmuutta, vaan pikemminkin rikkovat vanhemman itseluottamusta.

Ristiriitaista on ammattilaisen velvollisuus puuttua ja toisaalta samalla olla tukena. Ammattilaisella on esimerkiksi velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, kun perusteet siihen on. Toisaalta samanaikaisesti ammattilaisen tehtävä on tukea vanhempaa, mikä taas vaatii avoimen ja kunnioittavan suhteen asiakkaaseen. Asiakas saattaa kokea, että

ammattilainen ei enää suhtaudu häneen samalla tavalla kuin ennen lastensuojeluilmoituksen tekoa, vaikka ammattilainen toimii vain velvollisuutensa mukaisesti. Tästä syystä niin vanhemman kuin ammattilaisenkin tulisi ottaa avoimesti puheeksi asia.

7.1.3 Monipuoliset keskustelut perhetyöntekijän kanssa

Vanhempien ja perhetyöntekijän väliset keskustelut vaikuttivat vanhempien kuvaamina monipuolisilta, useita elämän ja vanhemmuuden osa-alueita koskettavilta. Vanhemmat kuvasivat keskustelleensa perhetyöntekijän kanssa muun muassa arkeen liittyvistä asioista, kasvatusasioista, taloudellisista asioista ja omasta jaksamisestaan.

Perhetyöntekijän kanssa käydyissä keskusteluissa hyvänä pidettiin sitä, että oli lupa puhua jollekin omista tunteistaan liittyen vanhemmuuteen ja tiettyihin tilanteisiin lasten kanssa sekä kertoa jollekin myös negatiivisista tunteista ja epävarmuudestaan vanhempana. Keskusteluiden avulla vanhemmat saattoivat saada varmistusta ja luottoa omaan toimintaansa. He kuvasivat, että keskusteluiden ansiosta oppineensa luottamaan omiin taitoihinsa paremmin. He kertoivat lisäksi huomanneensa omassa kasvatustavassaan ja lasten kanssa tulevaisuudessa niitä asioita, joita tulisi muuttaa, ja myös oppineet toimimaan toisin, kun vastaava tilanne on tullut jälleen. Varmistuksen hakemisen voisi ajatella olevan niin informatiivista kuin itsetuntoa vahvistavaakin tukea. Varmistus pohjautuu ammattilaiselta saatuun tietoon, mutta toisaalta ammattilaisen antama varmistus myös vahvistaa vanhemman itseluottamusta, eli toimii itsetuntoa vahvistavana tukena.

Vanhemmat olivat juttelemisen kautta myös saaneet tietynlaista etäisyyttä oman perheensä asioihin. Haastateltavat kokivat helpotusta, kun perhetyöntekijä kertoi esimerkiksi lapsen senhetkiseen kehitysvaiheeseen liittyvistä haasteista tai ylipäättään perhe-elämään liittyvistä seikoista. Vanhemmat olivat huojentuneita kuullessaan perhetyöntekijältä, että myös muut painivat samojen haasteiden ja vaikeuksien kanssa. Vanhemmat luottivat siihen, että perhetyöntekijä tietää, mikä kuuluu väistämättä lasten kasvatukseen.

Edellä mainittu on sosiaalista tukea informatiivisen tuen muodossa, sillä saadun tiedon avulla vanhemmat saivat muun muassa varmuuden, siitä, että jotkin asiat lapsen käytöksessä liittyvätkin kehitysvaiheeseen, eivät esimerkiksi vanhemman toimintaan. Toisaalta se, että perhetyöntekijä kertoi myös muiden perheiden painivat samojen asioiden kanssa, on itsetuntoa vahvistavaa tukea. Vanhempi kokee, että hän ei olekaan kasvatustajana sen huonompi kuin muut vanhemmat, jolloin itseluottamus omaan vanhemmuuteen kasvaa. Tunteen helpottuneisuudesta saa monesti aikaan jonkinlaisesta taakasta pääseminen, mikä taas viittaa siihen, että vanhemmat saivat keskustelun välityksellä myös emotionaalista tukea.

Rönkä ym. kirjoittavat artikkelissaan vanhempien kokemasta huonosta omastatunnosta, mikä johtuu siitä, että vanhemmat vaativat itseltään paljon ja kokevat syyllisyyttä, kun eivät pystykään täyttämään näitä omia vaatimuksiaan. Ajatellaan, että vanhemmuus on vain yksilöllisiä valintoja, huomioimatta yhteiskunnallista asiayhteyttä. (Rönkä ym 2009, 276.) Samasta ilmiöstä on kyse, kun vanhempi saa varmistuksen siitä, että tietyt asiat kuuluvat esimerkiksi lapsen kehitysvaiheeseen, eivät niinkään vanhempien tekemiin valintoihin.

Keskusteluiden luonteessa tuntui monelle haastateltavalle olevan tärkeää se, että keskusteltiin luontevasti samaan aikaan, kun tehtiin yhdessä kotitöitä. Monesti keskustelut myös koskivat niitä asioita, joita sillä hetkellä tehtiin, eli esimerkiksi lasten kasvatusta ja siihen liittyviä haastavia tilanteita tai vaikkapa kodinhoitoa. Toisaalta joskus jätettiin taas kotityöt vähemmälle ja pelkästään keskusteltiin. Jutteleminen toteutui siis vanhemman ja sen hetkisen tilanteen ehdoilla. Lisäksi haastateltavat nostivat avoimuuden tärkeäksi asiaksi keskusteluun liittyen. Kun vuorovaikutussuhde työntekijään koetaan avoimeksi, on helpompi pyytää apua sekä ottaa sitä vastaan. Tällöin asiakkaan on helpompi antaa työntekijän huomata ne asiat, joihin tukea tarvitaan eli vanhemman ei tarvitse esittää pärjäävänsä paremmin kuin todellisuudessa pärjää. Perhetyöntekijän kanssa käydyt keskustelut tukivat siis vanhempaa ja sitä kautta lasta ja koko perhettä. Keskusteluista saatiin sosiaalista tukea kaikissa opinnäytetyöni alussa mainitsemissani muodoissa.

7.1.4 Keskustelutavan eroavuudet ja niiden takana olevat syyt

Päiväkodin kanssa tehtävässä yhteistyössä painottuu tiedonvaihto, osittain varmasti päiväkotiarjen tarjoaman ajan ja paikankin vuoksi. Hektisessä ympäristössä keskustelu ei ehdi syventyä ja toisaalta ei myöskään koeta tarvetta sille. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut ovat hyvä mahdollisuus keskustella enemmän ja se ilmeni myös vanhempien kommentteissa.

Perhetyöntekijällä taas on enemmän aikaa keskustelulle kahden kesken vanhemman kanssa. Myös työn painopiste vaikuttaa, sillä päiväkodissa vanhemman tukeminen toteutuu käytännössä pääosin lapsen hoidon ja kasvatuksen kautta, jolloin tiedonvälittäminen puolin ja toisin on luonteva tapa keskustella. Lisäksi se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnille sekä kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi. Perhetyössä taas painottuu vanhemman tukeminen laajemmin, huomioiden kattavammin elämän eri osa-alueita.

Riittääkö varhaiskasvatuksen vanhemmuuteen antama tuki vai pitäisikö sen kuitenkin ulottua laajemmallekin, kuin pääasiassa tiedonvaihtoon? Toisaalta on myös huomioitava varhaiskasvatuksen resurssit; ryhmäkokojen kasvaessa mahdollisuuksia keskustella vanhempien kanssa on koko ajan vähemmän. Päiväkodin ammattikasvattajat olisivat perheelle tuttuja ammattilaisia, joiden kanssa vanhempienkin olisi helpompi jutella jo silloin, kun haasteet vanhemmuudessa ja kasvatuksessa ovat pienempiä. Varhaiskasvatuksen on myös lain mukaan tuettava vanhempia. Varhaiskasvatuksen antama laajempi ja monipuolisempi tuki vanhemmuuteen olisikin siis tuloksellista juuri ammattikasvattajien tuttuuden vuoksi. Lisäksi varhaiskasvatuksella, eli tässä yhteydessä päiväkodin ammattikasvattajilla, on velvollisuus tukea vanhemmuutta.

7.2 Konkreettinen tuki

Suurimmalle osalle haastateltavista tärkeintä vanhemmuuteen saatua sosiaalista tukea oli nimenomaan konkreettinen tuki. Haastatteluista ilmeni, että päiväkotia pidettiin täl-

laisen tuen antajana, vanhemmat kuvailivat lapsen saavan kehitykselleen sopivaa puuhaa ja seuraa päivän ajaksi. Samalla mahdollistui vanhemman oma työ, kotitöiden hoitaminen tai vanhemman oma aika.

Perhetyön tarjoamana konkreettinen tuki ilmeni kotitöiden tekemisenä yhdessä perhetyöntekijän kanssa, mutta myös vanhemman ja lapsen yhteisen laatuajan, yhteisen tekemisen mahdollistajana sekä siinä, että perhetyöntekijän apu lastenhoidossa vapautti vanhemman tekemään kotitöitä tai hoitamaan asioita samalla kun perhetyöntekijä oli lasten kanssa. Vanhemmat kokivat, että konkreettisesta tuesta on hyötyä niin heille itselleen, kuin lapselle ja koko perheellekin. Konkreettinen apu arjen asioihin tuli vanhempien mukaan tarpeeseen, varsinkin kun oli vaikeuksia oman jaksamisen kanssa. Vanhemmat kuvasivat, että on helpottavaa tietää perhetyöntekijän tulevan tietyinä päivinä ja auttavan hoitamaan kotitöitä, joita ei välttämättä yksin pysty, syystä tai toisesta, tekemään. Kodinhoitoon liittyvät asiat korostuivat haastatteluissa konkreettiseen tukeen liittyen, mutta mainittiin haastatteluissa myös konkreettisempänä tukena apu vaikeisiin kasvatustilanteisiin. Näissä tilanteissa ammattilainen oli konkreettisesti vanhemman mukana vahvistaen lapselle vanhemman auktoriteettia ja toisaalta antaen vanhemmalle neuvoja tilanteessa toimimiseen.

Konkreettiseksi tueksi voisi myös lukea vanhempien mainitsemat tilanteet, joissa ammattilainen auttaa selvittämään käytännön kasvatustilanteita. Näissä tilanteissa ammattilainen toimii tavallaan mallina vanhemmalle, joka ei itse osaa tilanteessa toimia. Vanhempi oppii näkemällä uuden tavan toimia. Tätä oppimista edistää asian purkamisen keskustellen. Toki ammattilaisen antaman sosiaalisen tuen voi tällaisessa tilanteessa ajatella olevan myös tietoa antavaa tukea, sillä asiakas saa tietoa. Tiedon saaminen tapahtuu siis havainnoimalla tilannetta ja purkamalla sen keskustellen jälkikäteen.

Oletukseni ennen haastatteluita oli, että konkreettinen tuki on vanhemmille tärkeää, ja pohdinkin kovasti, kokevatko vanhemmat edes tarvitsevansa muuta apua ja tukea vanhemmuuteensa. Konkreettinen tuki oli vanhemmille korvaamatonta ja jokainen haastateltava osasi tarkemmin kertoa saamastaan ja tarvitsemastaan konkreettisesta tuesta.

7.3 Tietoa antava tuki

Perhetyöntekijältä saadussa tiedossa tärkeäksi seikaksi useissa haastatteluissa nostettiin tieto siitä, millaista perhe-elämä on muissakin perheissä. Vanhemmat pukivat sanoiksi kokemusta siitä, että perhetyöntekijän kertomat faktat perhe-elämän luonteesta auttoivat tiedostamaan asioita, joihin jokainen perhe jollain tavalla törmää. Lisäksi vanhemmat kertoivat saaneensa paljon hyödyllisiä käytännön vinkkejä jo silloin kun lapset olivat pieniä sekä neuvoja siihen, miten toimia haastavissa tilanteissa lasten kanssa.

Muun tiedon lisäksi lapsen kehitysvaiheisiin liittyvät tiedot ovat olleet oleellisia vanhemmille. Vanhemmat kertoivat kysyneensä ja saaneensa kehitysvaiheita koskevaa tietoa niin perhetyöntekijältä kuin päiväkodin varhaiskasvattajilta. Päiväkodin ammattikasvattajilta vanhemmat ovat saaneet myös tietoa lapsen arjesta päiväkodissa, jota jo avasin aiemmassa tiedonvaihtoa koskevassa kappaleessa. Vanhemmat kertoivat kysyvänsä neuvoja päiväkodin varhaiskasvattajilta esimerkiksi lapselle haasteellisten siirtymätilanteiden hoitamiseen sekä siihen, onko aihetta ottaa yhteyttä muihin ammattilaisiin lapsen kehitykseen liittyvän huolen vuoksi. Lisäksi haastateltavat kuvasivat saavansa ohjeita siihen, mihin asioihin erityisesti kiinnittää huomiota kotona joko lapsessa tai omassa kasvatustavassa. Päiväkodin kasvattajilta saatu tietoa antava tuki siis ohjaa vanhempien toimintaa ja siellä työskenteleviltä ammattilaisilta saatuihin neuvoihin ja ohjeisiin selkeästi luotetaan silloin, kun vanhemman oma tieto tai taito loppuu tai vanhempi on epävarma jostakin lapsen liittyvästä asiasta.

7.3.1 Palveluohjaus

Oleellisena osana tietoa antavaan tukeen kuuluu palveluohjaus. Palveluohjauksen tarkoituksena on, että asiakas saa sellaista tukea ja niitä palveluita, joita hän senhetkisessä elämäntilanteessaan tarvitsee. Asiakkaan tilannetta pohditaan kokonaisvaltaisesti. Palveluohjauksen avulla asiakas muodostaa kuvaa omasta tuen tarpeestaan ja saa ammattilaiselta apua tarvitsemisensa palveluiden löytämiseen. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 10.) Palveluohjaus on siis sananmukaisesti asiakkaan ohjaamista niiden palveluiden piiriin, joita hän tarvitsee. Tämä ohjaaminen on useimmiten tiedon jakamista, mutta

ammattilainen voi myös asiakkaan puolesta ottaa yhteyttä toiseen ammattilaiseen tarpeen tullen.

Palveluohjaukseen kuuluu asiakkaan tarpeiden selvittäminen, tarpeeseen sopivien palveluiden kartoittaminen, palveluiden hankkiminen tai neuvominen siihen liittyen. Palveluohjaus korostaa asiakkaan etua ja parhaimmillaan edistää yhteistyötä eri ammattilaisten välillä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015.) Palveluohjaus tukee perheen voimavaroja siten, että ne tunnustetaan ja asiakas ohjataan niitä tukevien palveluiden piiriin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2013). Hyödyksi palveluohjaus on asiakkaan palvelukokonaisuuden muodostamisessa ja palveluiden hajanaisuuden vähentämisessä (Suomen palveluohjausyhdistyksen www-sivut 2016).

Vanhempien ja perheiden tueksi tarkoitettujen eri ammattilaisten ja tahojen joukosta niiden itseä hyödyttävien ja itselle tarpeellisten löytäminen on varmasti maallikolle melkoinen haaste. Tässä hyvänä apuna toimivat todennäköisesti muut ammattilaiset, mikä tuli ilmi myös vanhempien vastauksista.

Haastateltavat pystyivät kertomansa mukaan hyödyntämään päiväkodin ja perhetyön ammattilaisia palveluohjaukseen. Päiväkodin ammattilaisilta vanhemmat muistelivat pyytäneensä apua muun muassa siihen, milloin ottaa esimerkiksi perheneuvolaan yhteyttä lapsen tukemiseksi. Perhetyöntekijältä vanhemmat taas kertoivat saaneensa apua esimerkiksi niissä tilanteissa, kun lapsen vanhemmat ovat eronneet ja on epäselvyyttä lapsen ja toisen vanhemman tapaamisiin liittyen. Vanhemmat mainitsivat tarvinneensa ja saaneensa tietoa siitä, kuka viranomainen hoitaa mitäkin ja missä vaiheessa eri viranomaisiin ja ammattilaisiin kannattaa ottaa yhteyttä.

7.4 Emotionaalinen tuki

Haastateltavat kuvasivat tarvitsevansa emotionaalista tukea vanhemmuuteensa. Heidän emotionaalisen tuen tarpeensa liittyi suurelta osin negatiivisten tunteiden ja epävarmuuden tunteiden käsittelyyn. Suurin osa haastateltavista puhui emotionaaliseen tukeen liittyen perhetyöntekijältä saadusta tuesta, mutta mainittiin tässä yhteydessä myös päiväkodin kasvattajat. Päiväkodin ammattilaisten kanssa haastateltavat olivat

käsitelleet lapsen ja hänen kasvattamiseensa liittyviä tunteita ja haastateltavat kuvasivat päiväkodin aikuisten tulleen läheisiksi liittyen tietyn lapsen kasvatukseen.

Haastateltavat kuvasivat, että on helpottavaa päästä purkamaan omia vanhemmuuteen ja lastenkasvatukseen negatiivisiakin tunteita jonkun kanssa. Tunteita oli heidän mukaansa käsitelty perhetyöntekijän kanssa niin käytännön tilanteiden yhteydessä, kuin kahdestaan jutellen. Käytännön tilanteissa hyödyllistä oli haastateltavien kannalta ollut se, kun perhetyöntekijä oli kuvannut kasvatuksen haastaviin tilanteisiin liittyen mahdollisia negatiivisia tunteita. Vanhemmat mainitsivat, että haastavien päivien ja tilanteiden jälkeen oli tärkeää päästä käsittelemään omia negatiivisiakin tunteita.

Osana tunteiden käsittelyä mainittiin myös tunteiden tunnistaminen. Vanhempia auttoi negatiivisen tunteen tunnistaminen, vaikka tunne ei olisikaan vielä muuttunut toiminnaksi. Vanhemmat tunnistivat esimerkiksi tottelemattomuuden aiheuttaman turhautumisen, jolloin tunnetta oli myös helpompi käsitellä ja siten selvitä haastavasta tilanteesta lasten kanssa. Jälkikäteen tilannetta pystyttiin käsittelemään yhdessä perhetyöntekijän kanssa ja siten löytää ratkaisuja tulevaisuuden varalle samanlaisiin tilanteisiin.

Osana emotionaalista tukea vanhemmat pitivät sitä, että perhetyöntekijä kuvasi myös omia tunteitaan tilanteeseen liittyen. Vanhemmat pystyivät silloin samaistumaan ammattilaisen tunteisiin ja siten omia tunteitakin oli helpompi myös hyväksyä.

Myös omia vanhemmuuteen liittyviä epävarmuuden tunteita haastateltavat olivat käsitelleet perhetyöntekijän kanssa, jolloin vanhemman itseluottamus omaan vanhemmuuteensa liittyen oli lisääntynyt ja myöhemmin omiin taitoihin luottaminen oli tullut helpommaksi. Vanhempia oli hyödyttänyt omien heikkouksiensa ja negatiivisten tunteidensa hyväksyminen osana vanhemmuutta.

7.5 Itsetuntoa vahvistava tuki

Pesonen kuvailee artikkelissaan asiakkaan kokeman itsensä hyväksymisen merkityksestä asiakkaan voimavarojen käyttöönotossa. Voimavarat saadaan käyttöön vasta kun asiakkaan itseluottamus kasvaa ja hän alkaa luottaa omiin kykyihinsä, jolloin myös

kykenee ottamaan vastuuta. Tähän vaaditaan Pesosen mukaan tietynlainen ilmapiiri. (Pesonen 2006, 164-165.)

Mielestäni tästä on, ainakin joiltakin osin, kysymys myös itsetuntoa vahvistavassa tuessa. Vanhemman on uskottava itseensä ja taitoihinsa sekä hyväksyttävä itsensä, jotta hän jaksaa myös haastavissa lastenkasvatukseen liittyvissä tilanteissa. Ammattilainen on mielestäni oleellisessa roolissa sopivan ilmapiirin luomiseksi. Kuten eräs haastateltavistanikin sanoi, suurinta apua on ollut se, että ammattilainen on suhtautunut asioihin niin, että tälle on pystynyt ylipäättään puhumaan ja kertomaan, missä tarvitsee apua.

Helpottavaa haastateltaville oli ollut itsensä hyväksyminen vanhempana sekä ymmärrys siitä, että jokaisella vanhemmalla on omassa vanhemmuudessaan myös jotain haasteita aiheuttavaa. Vanhemmat olivat saaneet positiivista palautetta ja varmistusta oman kasvatustyönsä sujumisesta, jolloin oli ollut helpompaa hyväksyä myös haasteita aiheuttavia asioita omassa vanhemmuudessa. Myös sen tiedostaminen, että jokainen vanhempi joutuu kamppailemaan jonkin vanhemmuuden osa-alueen kanssa, oli ollut avuksi.

Vanhemmat selittivät tarvinneensa tukea esimerkiksi varmuuden löytämiseksi vanhempana. Myös joissakin tietyissä tilanteissa he kertoivat tavallaan varmistaneensa perhetyöntekijältä oman toimintansa oikeellisuutta sekä saaneensa ylipäättään positiivista palautetta niin perhetyön kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisilta. Päiväkodin kasvattajien osalta itsetuntoa vahvistavaan tukeen liittyen korostui selkeästi heidän antamansa palautteen merkitys. Vanhemmat kokivat, että varhaiskasvatuksen ammattilaisilta he saavat palautetta omasta kasvatuksestaan. Kun vanhempi kuuli lapsensa arjen sujuvan päiväkodissa, tunsivat vanhempi kasvatuksensa onnistuneeksi. Vanhempi ei voi päiväkodissa tiukan paikan tullen tulla avuksi, vaan lapsi on omien taitojensa varassa. Toisaalta tällä palautteella oli positiivinen vaikutus, kun vanhemmat huomasivat toimineensa oikein, sillä lapsen arki päiväkodissa sujui. Toisaalta taas osa vanhemmista koki saavansa päiväkodin kasvattajilta vain negatiivista palautetta, jolloin itsetuntoa vahvistavaa tukea olisi tarvittu enemmän. Vanhemmat kokevat varhaiskasvatuksen ammattilaisten antaman palautteen ikään kuin arvioimisena.

Itsetuntoa vahvistavaa tukea vanhemmat olivat saaneet myös tilanteissa, joissa vanhempi kokee helposti epäonnistuneensa. Näillä tilanteilla vanhemmat tarkoittivat esimerkiksi tutkimuksia, joita tehdään lapsen kehitykseen liittyvien haasteiden selvittämiseksi. Lisäksi itsetuntoa vahvistavaa tukea on myös se, kun vanhemmat ovat käytännön kasvatustilanteissa saaneet konkreettisia ohjeita ammattilaiselta. Tällöin vanhempien on ollut helpompi luottaa siihen, että he tekevät oikein, jolloin heidän kaikki voimavaransa on saatu käyttöön.

7.6 Sosiaaliselta verkostolta saatava tuki

Haastateltavat liittivät saamaansa tukeen oleellisesti kokemuksen siitä, etteivät he ole yksin. Heitä auttoi jo etukäteen tieto siitä, että minä päivänä perhetyöntekijä tulee. Ammattilainen koettiin osaksi omaa verkostoa ja hänen mahdollisuutensa auttaa muistettiin myös silloin, kun hän ei ollut itse paikalla. Perhetyöntekijän tarjoama tuki oli siis ollut osa verkostolta saatavaa tukea. Asiakkaita auttoi pelkkä tieto siitä, että kun perhetyöntekijä tulee, ei heidän tarvitse enää olla yksin asiansa kanssa. Vanhemmille oli tärkeää tietää, että jollain on aikaa juuri heitä varten. Perhetyöntekijän kanssa käytyihin keskusteluihin liittyen haastateltavat mainitsivat myös tärkeäksi kokemuksen siitä, että he eivät ole yksin perheensä tilanteen kanssa. Keskustelut olivat siis toimineet muun muassa verkostolta saatavan tuen ilmentäjinä.

Päiväkodin ammattilaisten kanssa vanhemmat olivat voineet keskustella kaikista lapsiin liittyvistä asioista. Vanhemmat mainitsivat, että vaikeina aikoina päiväkodin ammattilaisista oli tullut läheisimpiä aikuisia lasten asioihin liittyen. Tarpeen tullen heille on voinut kertoa myös muita perheeseen liittyviä huolia. Vanhemmat kokivat, että päiväkodin varhaiskasvattajat ovat heitä varten, tarvittaessa vaikka järjestävät aikaa keskustelulle, jos sitä ei muutoin arjesta löydy. Vanhemmat kertoivat lisäksi varhaiskasvattajien kanssa käydyn keskustelun avulla saaneensa tunteen siitä, että kasvatustyötä juuri heidän lapsensa eteen tehdään yhdessä heidän kanssaan.

7.7 Elämänhallinnantunne

Koin tärkeäksi nostaa hallinnantunteen osaksi saadun tuen analysointia, sillä moni haastateltavista puhui saamastaan tuesta mainiten sen, miten muun muassa perhetyön käynnit ja päiväkodin aikuisten kanssa käydyt keskustelut rytmittivät omaa elämää ja siten auttoivat jaksamaan paremmin. Omaa elämää oli helpompi suunnitella eteenpäin, kun tiesi, milloin saa apua arkeen. Erityisesti omien voimavarojen ollessa vähissä, tällainen jaksottaminen auttoi. On helpompi jaksaa, kun tietää apua olevan luvassa. Kun asiat tuntuvat vaikeilta, helpottaa, kun tarttuu sillä hetkellä vain yhteen haasteeseen kerrallaan. Vanhemmat tiesivät, milloin on mahdollisuus pohtia tilannetta ammattilaisen kanssa, joten he pystyivät odottamaan asiansa kanssa siihen saakka. Vanhemmat kokivat, että on hyödyllisempää sinitellä hetken asian kanssa ja sitten käsitellä sitä rakentavasti ammattilaisen kanssa.

7.8 Luottamus ammattilaiseen

Avusta saatuun hallinnantunteeseen liittyy myös luottamus ammattilaista kohtaan. Vanhemmat kuvailivat luottavansa ammattilaisen vastaukseen enemmän kuin läheisen antamaan. Lisäksi vanhemmat ajattelivat, että ammattilaista voi kuormittaa siinä missä läheisen voimavaroja joutuu pohtimaan enemmän. He myös luottivat, että ammattilainen auttaa, sillä se on hänen työnsä. Vanhemmat kokivat ammattilaisten järjestävän aikaa, jos tarvetta on. Vanhemmat olivat myös huomanneet, että tilanteeseen nähden oikeanlaista tukea ja apua sai pyytämättäkin, mikä lisäsi todennäköisesti luottamusta ammattilaisen kykyyn auttaa ja tukea. Vanhemmat luottivat tuen saamiseen ja ammattilaiseen. Tätä kuvaa hyvin haastatteluissa esille tullut ajatus siitä, että vanhemmalle jäi matala kynnyys hakea apua tarpeen tullen jatkossakin.

Luottamus kertoo mielestäni saadun tuen hyödyllisyydestä. Kun asiakas kokee tuen hyödylliseksi itselleen, hänen luottamuksensa ammattilaiseen tuen antajana kasvaa. Asiakas huomaa, että ammattilainen kykenee huomaamaan hänen tuen tarpeensa ja vastaamaan siihen, jolloin asiakas alkaa luottaa siihen, että ammattilaiselta saa sellaista tukea, josta asiakas itse hyötyy. Tällöin asiakas alkaa uskoa, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa ammattilaisen avulla niihin asioihin, jotka nyt ovat haasteellisia, mikä

taas edistää hänen kykyään hyödyntää omat voimavaransa ammattilaisen avulla. Kokonaisuudessaan luottamus ammattilaista kohtaan siis tukee asiakkaan hyvinvointia ja toisaalta on myös seurausta hyvinvoinnin edistämisen onnistumisesta.

8 TUEN HYÖDYNNETTÄVYYS

Vanhemmat kokivat saamansa tuen hyödylliseksi. Se ilmeni muun muassa siinä, että perhetyöntekijän kanssa keskusteltiin jostakin lasten kasvatukseen liittyvästä tilanteesta ja seuraavalla kerralla, kun samanlainen tilanne tuli, osattiin hyödyntää ne vinkit, joita perhetyöntekijä tilanteen selvittämiseksi antoi. Päiväkodin antaman tuen osalta hyödynnettävyys näkyi siinä, että vanhemmat osasivat kotona suunnata huomiotaan niihin lapsen asioihin, joihin päiväkodin ammattilaiset olivat kehottaneet pureuduttavan. Konkreettisia esimerkkejä tuen hyödynnettävyydestä olivat lisäksi tilanteet, joissa palveluohjaus oli onnistunut ja asiakas osasi hakeutua asianmukaisten ja tarvettaan vastaavien palveluiden piiriin tai sai jopa apua yhteydenottoon. Lisäksi merkittävänä pidän vanhempien kokemusta siitä, etteivät he ole yksin kasvatukseen liittyvien asioiden kanssa. Vanhempien kertomasta oli aistittavissa se, että saatu tuki koettiin hyödylliseksi. Sain käsityksen, että vanhemmat olivat saaneet monipuolista tukea, joka vastasi juuri heidän senhetkiseen tarpeeseensa juuri oikealla tavalla. Tämä monipuolinen tuki oli sosiaalista tukea sen eri muodoissa.

Vanhemmat kuvasivat perhetyön ja päivähoidon pelastaneen perheen. Tällainen kokemus syntyi siitä, että vanhemman omat voimavarat olivat olleet vähissä ennen perhetyön ja päiväkotihoidon aloittamista. Päiväkotihoidon mahdollisti arjen asioista huolehtimisen ja vanhemmat kokivat, että päiväkotihuolehti lapsen kehitykselle sopivan toiminnan järjestämisestä, kun vanhemmalla ei ollut siihen aikaa tai energiaa. Perhetyöntekijältä sai tähän tarvittaessa apua ja sen rinnalla myös mahdollisuuden käsitellä omaa vanhemmuutta ja löytää ratkaisuja kasvatukseen ja arkeen liittyviin haasteisiin.

Selkeästi tuli myös esille se, että omien voimavarojen ollessa vähissä, on tärkeää saada monipuolista tukea. Päiväkotihuolehti lapsen kehitystä parhaiten. Perhetyöstä taas hyötyi koko perhe. Palvelut siis tukivat toisiaan, mikä mielestäni tuntui lisänneen

tunnetta siitä, että niin perhetyöstä kuin päiväkodista, saatu tuki koettiin hyödylliseksi. Ajattelen, että tärkeintä on nimenomaan se, että asiakas itse kokee saamansa tuen olleen avuksi, mikä vahvasti välittyi monen haastateltavan puheesta.

Perhetyöntekijältä ja päiväkodin ammattikasvattajilta saatu sosiaalinen tuki oli vanhempien mukaan kokonaisuutena monipuolinen ja pääasiassa kaikki tarvittu tuki saatiin. Vanhemmat kuvasivat, etteivät oikein osaa edes vertailla, sitä, miten perhetyön ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset olivat heidän vanhemmuuttaan tukeneet. Eroksi kuitenkin osattiin sanoa, että päiväkodin ammattikasvattajilta tukea nimenomaan lapsen liittyvissä asioissa, varsinkin jos perheessä oli useampi lapsi. Perhetyö taas tuki yleisemmin muun muassa koko perhettä arjessa sekä vanhempaa hänen roolissaan kasvattajana. Myös tuki itsessään oli erilaista; perhetyön koettiin antaneen jollain tavalla henkilökohtaisempaa ja yksilöllisempää tukea kuin varhaiskasvatuksen. Vanhemmat huomauttivat lisäksi omien odotustensa näitä palveluita kohtaan olevan kovin erilaiset. Perhetyöltä odotettiin monipuolisempaa tukea siinä, missä päiväkodin toivottiin olevan tueksi juuri kyseiseen lapseen liittyen. Vanhemmat kuvasivat palveluiden tavallaan täydentävän toisiaan, mutta tavallaan olevan kovin erilaisia. Perhetyöstä saatiin kokonaisuutena hyödyllisempää tukea vanhemmuuteen kuin varhaiskasvatuksesta, mikä on ymmärrettävää, sillä onhan varhaiskasvatuksen painopiste lapsessa, kun taas perhetyön yleisemmin koko perheessä. Vastaus olisi ollut täysin eri, jos olisin selvittänyt, millaista tukea kumpikin palvelu antaa lapsen hyvinvoinnille.

9 PÄIVÄKODIN JA PERHETYÖN YHTEISTYÖ

Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen (2012) luettelevat moniammatillisuuden haasteiksi muun muassa salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden, suunnittelemattomuuden, epätietoisuuden toisten ammattilaisten työnkuvasta, erilaisen käsityksen tilanteesta, asiakkaiden läsnäolon tarpeesta asioita käsiteltäessä sekä asiakkaan kokemuksen toteutuneen yhteistyön hyödyttömyydestä (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 96-99). Osa näistä yhteistyön haasteista, tai jopa esteistä, nousi esiin vanhempien vastauksista.

Vanhempien ajatukset yhteistyöhön liittyen vaihtelivat kovasti. Osa vanhemmista koki toteutuneen yhteistyön hyödylliseksi, kun taas osa koki, että suurempaa hyötyä tehdystä yhteistyöstä ei heille vanhempina ollut. Vanhemmat kertoivat, että päiväkodin ja perhetyön yhteistyötä oli ollut vähän. Joidenkin perheiden kohdalla varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja perheen sosiaalityöntekijä sekä vanhempi olivat pitäneet yhteisiä palaverieita, joissa käytiin läpi perheen ja lapsen kuulumisia. Lisäksi perhetyöntekijä oli joskus hakenut tai vienyt lapsia päiväkotiin, jolloin oli ollut samalla mahdollisuus vaihtaa kuulumisia. Kukaan vanhemmista ei kokenut tarvetta laajemmalle yhteistyölle. Kysyessäni perhetyöntekijän läsnäolosta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevassa keskustelussa, vanhemmat eivät kokeneet tarvetta kyseiselle menettelylle ja toisaalta eivät uskoneet hyötyvänsä erityisesti siitä. Toisaalta mainittiin myös se, ettei perhetyöntekijän läsnäolosta kyseisissä keskusteluissa olisi haittaakaan.

Haastatteluissa tuli esille myös ajatus siitä, että haastavammissa tilanteissa yhteistyö olisi hyväksi, mutta heidän tilanteissaan siitä ei juuri koettu hyötyä. Vanhemmat eivät siis pitäneet omia tilanteitaan ongelmallisina sillä hetkellä.

Vanhemmat kuitenkin pohtivat haastatteluissa yhteistyön hyödyn olevan ainakin sen, että lastensuojelun sosiaalityön puuttuminen tilanteeseen, eli lastensuojeluasiakkuus, olisi vasta viimeinen vaihtoehto. Vanhemmat kokivat, että haastavassa tilanteessa yhteistyö olisi ennaltaehkäisevää ja siten siitä olisi paljon apua. Omia tilanteitaan he eivät kuitenkaan kokeneet haastaviksi, jolloin tehty yhteistyö oli heille riittävää. Lisäksi haastatellut vanhemmat pohtivat yhteistyöhön liittyen myös asiakkaan yksityisyyttä. He kokivat, että yksityisyys vähenisi, jos yhteistyötä olisi enemmän. Suhtautuminen asiaan kuitenkin vaihteli kovasti. Osa vanhemmista koki epämiellyttäväksi ajatuksen siitä, että ammattilaiset olisivat enemmän yhteydessä heidän asioihinsa liittyen, osa ajatteli, ettei laajemmasta yhteydenpidosta ammattilaisten kesken olisi heille haittaa, muttei juuri hyötyäkään.

Lisäksi osa vanhemmista koki haluavansa itse olla tarpeen tullen viestinviejänä ammattilaisten välillä, mutta toisaalta osa myös tunsu välillä väsyvänsä jatkuvaan tiedonvälittämiseen ammattilaiselta toiselle. Vanhemmat myös pohtivat, että ammattilaisille

olisi helpompaa, jos saman perheen kanssa työskentelevät pystyisivät kommunikoi-
maan toistensa kanssa enemmän. Vanhemmat huomauttivat, että laajemman yhteis-
työn ja kommunikoinnin seurauksena varhaiskasvatuksen ammattilaisten olisi hel-
pompi tukea lasta, kun tietoa perheen tilanteesta saisi enemmän perhetyöntekijältä.
Vanhemmat oivalsivat lisäksi, että tärkeää yhteisyydessä on ammattilaisten arvostus tois-
tensa työtä kohtaan. Vanhemmatkin hyötyvät yhteistyöstä parhaiten, kun ammattilai-
set näkevät toistensa työn tarpeellisuuden ja tekevät yhteistyötä yhteisymmärryksessä
tavoitteenaan asiakkaan hyvinvointi.

Yhteistyön haasteiksi vanhemmat nimesivät yleisesti ajatellen asiakkaan suhtautumi-
sen ja ammattilaisten resurssit. He pohtivat yhteistyön kaatuvan, ellei vanhempi anna
suostumustaan yhteistyölle. Osa vanhemmista kertoi haluavansa suojella yksityisyyt-
tään, minkä ajattelen olevan este yhteistyölle.

Haastatteluissa mainittiin myös, että pelkona oli ollut, että ammattilaiset alkavat ta-
vallaan vertailla antamaansa tukea, jolloin syntyy vastakkainasettelua heidän välil-
leen. Pelko oli ollut turha, mutta haastatteluissa tuli ilmi ajatus siitä, että ammattilai-
sen välinen mahdollinen kilpailu on potentiaalinen este yhteistyön toteutumiselle ja
hyödyllisyydelle. Ammattilaisten resurssit koettiin liian vähäisiksi siinä suhteessa,
että yhteistyötä tehtäisiin laajemmin. Vanhemmat pitivät asiaa esteenä, sillä heidän
mielestään silloin esimerkiksi varhaiskasvatuksesta tulisi löytyä lisää mahdollisuuksia
keskusteluun vanhempien kanssa. Vanhemmat ajattelivat, että keskustelussa pys-
yttäisiin ottamaan puheeksi ammattilaisten välisen yhteistyön ja yhteydenpidon seu-
rauksena huomattuja seikkoja ja siten mahdollistuisi myös vanhempien tukeminen
uudessa mittakaavassa.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Haastatteluiden tuloksista voidaan päätellä, että vanhemmat tarvitsevat sosiaalista tu-
kea vanhemmuuteensa. Sosiaalista tukea tarvitaan kaikissa alun teoriaosuudessa esit-
telemissäni muodoissa. Konkreettista tukea ja keskustelua vanhemmat pitivät tärkeim-

pänä sosiaalisena tukena. Keskustelu voi ilmentää niin emotionaalista, itsetuntoa vahvistavaa ja sosiaalisen verkoston tarjoamaa tukea. Riippuu vanhemmasta, millaista sosiaalista tukea tarvitaan vähemmän kuin muita, mutta oleellista on, että jokainen vanhempi kertoi tarvitsevänsä kaikkia luettelemiani sosiaalisen tuen muotoja. Ammattilaisilta saatavan sosiaalisen tuen tarve liittyi vahvasti läheisten tarjoamaan sosiaalisen tukeen. Jos läheisiä oli vähän ja siten myös heiltä saatavaa sosiaalista tukea oli vähän, ammattilaisilta saatavan sosiaalisen tuen tarve korostui. Vanhemmat tarvitsevat siis ammattilaisilta monipuolista tukea vanhemmuuteensa.

Saadusta sosiaalisesta tuesta keskustelu oli oleellisessa osassa vanhempien vastauksissa. Keskustelu toteutui perhetyöntekijän kanssa luontevasti keskustellen siitä, mitä kulloinkin oltiin tekemässä. Keskustelun kautta saatiin muun muassa kannustusta, tietoa sekä mahdollisuus käsitellä tunteita, eli keskustelu antoi asiakkaille monipuolisesti sosiaalista tukea sen eri muodoissa. Päiväkodin ammattikasvattajien kanssa käydyssä keskustelussa suuressa roolissa oli tiedonvaihto, mikä toki palveli muillakin tavoin, kuin vain informaation välityksessä. Tiedonvaihdon avulla vanhemmat kokivat tekevänsä yhdessä ammattikasvattajien kanssa työtä lapsen hyvinvoinnin eteen. Lisäksi vanhemmat toivat esille luottamusta ammattikasvattajia kohtaan siinä suhteessa, että aikaa pidemmälle keskustelulle järjestetään tarvittaessa päiväkodin arjessa. Vanhemmat eivät siis kokeneet olevansa yksin kasvatukseen liittyvien asioidensa kanssa. Vanhemmat mainitsivat päiväkodin ammattilaisten kanssa käydyn keskustelun luontevuuteen vaikuttavan päiväkodin hektisen arjen sekä omien, päiväkodin antamaan sosiaaliseen tukeen kohdistuvien odotustensa, että päiväkodin paikkana. Nämä asiat aiheuttivat vanhempien mukaan haastetta keskustelulle, sillä vanhempi ei kokenut luontevaksi keskustella enempää, kun läsnä oli paljon muitakin ihmisiä. Lisäksi aikaa keskustelulle oli vaikea löytää. Vanhemmat myös pyrkivät kuormittamaan päiväkodin ammattikasvattajia mahdollisimman vähän, mikä vaikutti myös päiväkodin antamaan sosiaaliseen tukeen kohdistuviin odotuksiin siten, että vanhempien odotuksetkin pienivät.

Vanhempien mukaan konkreettista tukea perhetyöntekijältä saatiin pääosin kotitöissä tukemisen muodossa. Vanhemmat kertoivat, että päiväkotit taas antoi konkreettista tu-

kea vanhemmuuteen siten, että lapsi sai kehitystasolleen sopivaa tekemistä ja vanhemmalla oli tällöin mahdollisuus käydä töissä, tehdä kodinhoitoon liittyviä asioita tai saada aikaa itselleen.

Tietoa antavassa tuessa haastatteluissa korostui lapsen kehitysvaiheisiin liittyvän tiedon saaminen sekä palveluohjauksen merkitys. Emotionaaliseen tukeen liittyen haastatteluissa ilmeni tunteiden tunnistamisen tärkeys ja siinä tukeminen sekä mahdollisuus käsitellä ammattilaisen kanssa negatiivisiakin tunteita liittyen kasvatusasioihin. Itsetuntoa vahvistavassa tuessa esille nousi selkeästi päiväkodin ammattilaisten rooli palautteen antajina. Positiivinen palaute oli vanhemmille tärkeää itsetuntoa vahvistavaa tukea. Sosiaaliselta verkostolta saadussa tuessa vanhemmille oleellista oli tunne siitä, etteivät he ole kasvatukseen liittyvien asioidensa kanssa yksin.

Vanhemmat saivat siis kokonaisuudessaan monipuolista tukea. Perhetyöntekijältä saatua sosiaalista tukea kuvailtiin kokonaisvaltaiseksi ja monipuoliseksi, koko perhettä tukevaksi. Päiväkodin ammattikasvattajilta vanhemmuuteen saatu sosiaalinen tuki taas liittyi enemmänkin suoranaisesti lapseen ja sitä kautta tuki myös vanhempaa. Päiväkodin ammattikasvattajilta saatiin esimerkiksi neuvoja kotikasvatukseen, mikä tuki vanhemmuutta. Päiväkodista vanhemmuuteen saatava sosiaalinen tuki ei ollut niinkään koko perhettä tai yleisesti vanhemmuutta tukevaa, vaan vahvasti kyseiseen lapseen liittyvää. Vanhemmat kuvasivat, että perhetyön ja päiväkodin vanhemmuuteen antama sosiaalinen tuki täydensivät toisiaan. Toisaalta näiltä kahdelta taholta saatu sosiaalinen tuki koettiin niin erilaiseksi, että vanhemmat kokivat vaikeaksi jopa verrata niitä keskenään.

Yhteistyöhön liittyen merkittävää oli vanhempien kokemus siitä, että perhetyön ja päiväkodin yhteistyöstä ei ole juuri haittaa eikä hyötyäkään. Toteutunut yhteistyö rajoittui palavereihin, joissa vanhemmat, sosiaalityöntekijä ja päiväkodin ammattikasvattaja olivat jakaneet lapsen ja perheen kuulumisia. Tavoitteena oli siis ollut pitää kaikki tahot ajan tasalla sekä pohtia, miten perhettä ja lasta tuetaan jatkossa. Salassapitoon suhtauduttiin haastatteluissa erittäin vaihtelevasti, osa vanhemmista halusi pitää tiukasti kiinni yksityisyydestä, kun taas osaa ei haitannut yhtään ajatus siitä, että perheen kanssa työtä tekevät ammattilaiset kommunikoisivat keskenään. Vanhemmat pohtivat yhteistyön haasteita ja hyötyjä sekä omalta, että ammattilaisten kannalta.

Mahdollisiksi hyödyiksi nimettiin ammattilaisten työn helpottaminen ja sitä kautta lapsen ja perheen tukemisen helpottuminen ja tehostuminen.

Vanhemmat tarvitsivat monipuolista sosiaalista tukea vanhemmuuteensa sosiaalisen tuen kaikissa muodoissa. Vanhemmat myös kokivat pääosin saavansa monipuolista tukea vanhemmuuteensa. Suurimmaksi eroksi päiväkodin ja perhetyön antamassa sosiaalisessa tuessa osoittautui näkökulma, josta tukea annettiin. Perhetyöstä saatu tuki koettiin kokonaisvaltaiseksi, koko perhettä tukevaksi, kun taas päiväkotituki vanhemmuutta nimenomaan tietyn lapsen kautta.

Tutkimukseni tuloksista löytyi jonkin verran samankaltaisuutta kuin Crista Hirvilammen (2002) tutkimuksesta, jossa hän kartoitti kyselyn avulla vanhemmuuden tukemista päiväkodissa lastentarhanopettajien kokemana. Hirvilammen tutkimustuloksista käy ilmi, että lastentarhanopettajien mukaan vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteensa. Vanhemmat ovat kasvattajina epävarmoja, mihin tarvitaan tukea ammattilaisilta. Vanhempia tulee kyseisen tutkimuksen mukaan tukea, rohkaista ja kannustaa, jotta he luottavat omiin taitoihinsa ja rooliinsa kasvattajana. Lisäksi tutkimuksen tuloksissa tuodaan ilmi keskustelun ja vanhempien kuuntelemisen tärkeys. Keskusteluissa oleelliseksi oli noussut tasavertaisuus, eli se, että ammattilainen ei pelkää valista tiedoillaan vanhempaa ylhäältä päin. Tuessa merkitykselliseksi ilmeni vanhemman tarpeiden huomioiminen. (Hirvilammi 2002, 88-90.)

Hirvilammen tutkimuksessa tutkittavina olivat lastentarhanopettajat, mutta tutkittavana on sama aihe, kuin omassa tutkimuksessanikin, eli vanhempien tuen tarve. Havaintoni täsmäävät Hirvilammen havaintojen kanssa liittyen vanhempien epävarmuuteen. Tärkeää on vanhemman epävarmuuden lievittäminen, tapahtui se sitten minkä sosiaalisen tuen muodon kautta tahansa. Omassa opinnäytetyössäni havaitsin, kuten Hirvilammikin, että vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteensa. Suuressa roolissa on keskustelu, jonka kautta vanhemmat saavat tukea, kannustusta ja rohkaisua. Tällainen mahdollistuu vain, jos ammattilainen ja vanhempi ovat vuorovaikutuksessa tasavertaisia. Pelkät neuvot ja ohjeet nostavat ammattilaisen asiantuntijan asemaan, mutta kannustaminen ja rohkaiseminen onnistuvat ja toimivat vain, jos ammattilainen on kunnioittava ja empaattinen asiakasta kohtaan. Kunnioitus ja empatia taas

mahdollistuvat vasta, kun ammattilainen uskaltaa hellittää otettaan asiantuntijan roolista.

Haastatteluista sain tietoa vanhempien kokemuksista liittyen vanhemmuuteen tarvit-
tuun sosiaaliseen tukeen. Aihe oli kiinnostava ja haastattelutilanteet antoisia keskus-
teluita, jotka saivat minutkin pohtimaan aihetta syvemmin. Haastattelutilanteissa sil-
mäni todella aukenivat sille, miten paljon tietoa ja ajatuksia asiakkaalla palveluihin
liittyen on ja olin kiitollinen päästessäni itsekkin oppimaan uutta yhdessä vanhempien
kanssa pohtien. Haastateltavat antoivat minulle haastatteluiden jälkeen positiivista
palautetta hyvistä kysymyksistäni. Haastateltavat pitivät aihetta kiinnostavana ja
heillä oli sanottavaa aiheeseen liittyen. He kertoivat, etteivät ole ennen pohtineet
asiaa sillä tavoin kuin haastatteluissa pohtivat. Voi olla jopa, että haastatteluiden an-
siosta haastateltavat tulivat miettineeksi vanhemmuuteen liittyvän sosiaalisen tuen
tarvettaan. Parhaassa tapauksessa seurauksena tästä olisi se, että he osaisivat pyytää,
jos jatkossa huomaavat, etteivät saa ammattilaiselta kaikkea tarvitsemaansa tukea tai
huomaavat, miten hyödyllistä tukea saavat jo, mikä taas lisää heidän luottamustaan
ammattilaisilta saatuun tukeen ja siten myös edistää heidän hyvinvointiaan.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan haasteellista, mutta myös palkitse-
vaa. Pääsin opinnäytetyössäni yhdistämään varhaiskasvatuksen ja perhetyön, jotka
molemmat kiinnostavat minua. Lisäksi koin aiheen mielenkiintoiseksi, sillä tällä het-
kellä keskustellaan kovasti vanhemmuudesta ja sen haasteista. Sain haastatteluiden ja
teoriatietoon tutustumisen myötä arvokasta tietoa vanhemmuuden tukemiseen liittyen
ja uskon pystyväni myös hyödyntämään tätä tietoa tulevaisuuden työssäni sosiaa-
lialalla.

LÄHTEET

- Hirvilampi, C. 2002. Kohti vahvaa vanhemmuutta- Lastentarhanopettajien käsityksiä vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 24.10.2016.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18175/crihir.pdf?sequence=1>
- Järvinen, M., Laine, A., Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi-perhetyön arkea. 2. uud. p. Helsinki: Edita.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes, Raportteja 281. Helsinki: Stakes.
- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 73-104.
- Lyyra, Virpi. 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoidossa - perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teoksessa S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 106-124.
- Lämsä, A. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa A. Lämsä (toim.) Verkosto vahvaksi: Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 49-67.
- Mattson, M. & Hall, J. G. 2011. Health as communication nexus: A service-learning approach. Dubuque, Iowa. Kendall Hunt, 182–187.
- Mäkinen, H. 2005. Kasvatuskeskusteluista välittämiseen. Teoksessa P. Salminen (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Jyväskylä: PS-kustannus, 61-67.
- Opetushallituksen www-sivut. 2016. Viitattu 22.10.2016. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Pietiläinen, E. & Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatioissa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Pesonen, A. 2006. Hyväksytyksi tulemisen kokemus sosiaali- ja terveystalouden auttamistyössä. Teoksessa J. Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – sosiaali- ja terveystalouden työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 155-170.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaksesta yhteiseen ymmärykseen. Teoksessa A. Lämsä (toim.) Verkosto vahvaksi- Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 17-47.

Reijonen, M. 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?”-ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus, 7-15.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: SanomaPro Oy.

Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U., Poikonen P. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Perhe-elämän paletti- Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 273-295.

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. 2015. Viitattu 6.11.2016. <https://www.innokyla.fi/documents/1533196/39b8870b-2043-4868-b1b6-c49ddf1822ca>

Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilén, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa M. Vilén, P. Seppänen, N. Tapio & R. Toivanen (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä- menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 101-167.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2015. Viitattu 19.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/palveluohjaus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2014. Viitattu 29.7.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2013. Viitattu 19.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/sosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi/aikuissosiaalityo/palveluohjaus>

Varhaiskasvatuslaki. 1973. L 8.5.2015/580.